

קונטרס
הבינני
שבועי

פרשת פקודי תשע"ט

שיעורי

הרב שמועון שפיצער שליט"א
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

שנה א' חוברת כ"ב

 **לומדות
וחסידות**

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות
התורה והחסידות מסודרים להפליא
ומלאים כל טוב

קול לומדות וחסידות

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החוברות
באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

347-351-2400

כל הזכויות שמורות

יוצא לאור ע"י

מפעל לומדות וחסידות

שנת ה'תשע"ט

מפתח הענינים:

חמשה יסודות להשתחרר מכבלי היצר בדרך התורה והחסידות

דבר כזב הרחק ממני / ידיך אסורות ורגליך לנחששים הוגשו / אוי לו למי שמזדקן ויצרו נשאר בתקפו / אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו / אדם לעמל יולד / על מה עשה ה' ככה / כי עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה / מלך עוזר ומושיע ומגן / פן יהיה למוקש בקרבך / בראתי לו תורה תכלין / בבית אלוקים נהלך ברגש / לא תירא מהם כי ה' אלוקיך עמך / ה' מעוז חיי ממי אפחד / הנה נפשי לא מטומאה / אברך זה שלי הוא ואין לך רשות לפתותו /

יראת שמים מתוך שמחה של מצוה

יראת אלוקים על פניהם / שמחה מתוך יראה / שויתי ה' לנגדי תמיד / קידוש ה' בחדרי חדרים / קדש את שמך על מקדישי שמך / נר דולק בראשו מן השמים / ירא פן יקלקל את האהבה / מרבה נכסים מרבה דאגה / עוז וחדוה במקומו / בירור הטוב על-ידי שמחה של מצוה / הצדיקים מחבבים את השמחה / תרי רעין דלא מתפרשין / בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך / לימוד התורה בדרך החסידות / אין היצר הרע מפתה את האדם שלא ילמד / שלא יהא העיקר חסר מן הספר / לקשט הכלה אותיות הלכה / היכן הדברים הרבה אצל מר? / ללמוד על מנת לשמור ולעשות / מזמורי תהלים כנגעים ואהלות / המחליף פרה בחמור / בין דורות הראשונים לדורות האחרונים / הגיע הזמן להחליף את הסוגיא / בין תענוג אמתי לתענוג מדומה / חמול על מעשיך /

התועלת שבגידול ילדים מוגבלים בעלי נשמות גבוהות

הנשמה לך והגוף שלך / ההעלם מצוי והשכחה רבה / להאיר מתוך החושך / להאיר מתוך חשכה / עבודה בבחינת עבד לאדוניו / ברכת המזון בלי טעם / ישמח לוי יצחק במתנת חלקו / מצות עשה לחזק את הלב / אחרי ה' אלוקיכם תלכו / נתינה ללא תנאי / מה העדות והחוקים והמשפטים / הצדיק שעזב את שולחנו כדי להרגיע את התינוק / אין לך מושג כמה שווה מעשה אחד של חסד / עליונים למטה ותחתונים למעלה / למען תדע כי אני ה' / לפני כבוד – ענווה / עוונותיך ופשעיך יכופרו /

לזכות לגן עדן בעולם הזה מתוך הקושי והצער

אל תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה / זה לעומת זה עשה האלוקים / כשהחכמה מרובה הניסיון גדול / גילוי מתוך ההסתר / ההולכים בחושך ראו אור גדול / אין להם אמונה יש להם ידיעה / יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו / יתקשר בטלפון לבורא עולם / תפילה לעני כי יעטוף / שנזכה למלאות שליחותנו / שיאיר לנו הדרך / החתונה שנערכה בבית הלוויות / דמעות בטעם גן עדן / מחול בחללו של גיהנום / על דא קצוות רבי שמעון / משחור זה יוצא האור /

מדור שבת קודש

מצות תוספת שבת

מצות תוספת שבת / ושמרו בני ישראל את השבת / כחתן היוצא לקראת כלה / מתוך הקושי תתגלה האהבה / ימי החול מתקדשים מדין לבוד / תוספת שבת להמשכת השפע / תוספת שבת בהלכה / מנהג הדורות הקודמים / שיטות הראשונים והפוסקים / המהדרים מחמירים על עצמם /

הילולא דצדיקא

הרה"ק רבי מרדכי בן הרה"ק רבי חיים מאיר מווזשניץ - מאנסי זיע"א
יש בעולם שני דברים בלבד / נתרחק מריח של שקר / שקל צדדיו בכפות המאזניים / ואתחנן אל ה' לאמור ה' אלוקים / מצות תוכחה כיצד ? / צדיק גוזר והקב"ה מקיים /

חמשה יסודות להשתחרר מכבלי היצר בדרך התורה והחסידות

ידיך אסורות ורגליך לנחשתיים

הוגשו

הן זה עתה שמעתי אברך יקר מתאונן על כי שקע כל כולו בחדשות העולם והפוליטיקה ואינו מצליח לצאת מהם. הוא יודע ומרגיש שהמצב אליו נקלע הורס לו את החיים כי ההבלים ממלאים את חללי לבו עד שאין להם יותר מקום להכיל דברים שבקדושה ואפילו סתם דברים נחוצים, ובכל זאת אינו מצליח להתנתק מהם. לא יועיל לו מה שנבוא להסביר לו גודל מצוקתו או מה שנביא לו מאמרי חז"ל המדברים בגנות הבטלה, כי הוא יודע אותם יותר טוב מאתנו, אך כל אלו כבר אינם מועילים לו. האברך הוא אדם יקר מאוד ובר דעת ונפשו בשאלתו אם יש דרך עבורו לצאת מן הבוץ אשר בתוכו שקע.

השאלה כפולה ומכופלת בעבירות אלו אשר אינם נמנים על ג' עבירות החמורות, האם יש דרך שבאמצעותה יוכל האדם לגרום לעצמו להרגיש שאינו יכול לגשת אליהם ושהוא מוכרח להתרחק מהם כמטחוי קשת.

וכן ישאל כל מי שמרגיש בעצמו שהוא מתמכר והולך (he is becoming addicted) לכלים הטכנולוגיים, באשר הוא מרגיש דחף חזק לבדוק בכל רגע

דבר כזב הרחק ממני

שאלה נשאלה מפי אברך יקר: יש שני מיני אנשים שאסור להם לאכול מאכל מסוים, האחד הוא מי שהמאכל אינו בריא לו, והשני הוא מי שהמאכל הוא סם המוות עבורו, והחילוק בין השנים הוא אם לפעמים ירשו לעצמם לטעום אך מעט מאותו מאכל, הראשון יתיר לעצמו כפעם בפעם לגשת אל אותו מאכל וליטול ממנו טעימה, אך השני אפילו לא יתקרב אליו, אלא יקיים בעצמו מה שאומרים לנזיר: "לך אך אמרינן נזירא, סחור סחור לכרמא לא תקרב" (שבת יג, א).

השאלה היא איך נוכל להביא עצמנו להתנהג כמו השני בכל הנוגע לדברים אסורים על-פי התורה או על-פי החסידות? איך נוכל להחדיר בלבנו שדברים אלו, אשר אינם טובים לנשמתנו, הם סם המוות עבורנו ולהבטיח על ידי כן לעצמנו שלא נתקרב אליהם? והאמת שאין שאלה זו נוגעת רק למאכלים מסוימים, אלא גם להתנהגויות שונות, וכגון לגבי מידת הכעס, איך נוכל אף אנו אנשים פשוטים להגיע למדרגה כזו שנרגיש שאין אנו יכולים לכעוס בשום פנים ואופן כפי שאין אנו יכולים להכניס את ידינו אל תוך מדורת אש?

זה".

ואין לומר שכח השליטה להתגבר על היצר ניתן רק לבעלי מדרגה, אך האנשים הפשוטים נגזר גורלם להיות כל ימיהם בכבלי היצר, פעם ינצחוהו ופעם ינוצחו, שהרי לימדונו גדולי ומאורי החסידות שכל מה שכתוב בספרים הקדושים **יש בהם דרך גם לאנשים הפשוטים**, ואין ספק שיש דרך ברורה וסלולה גם לאנשים הפשוטים היאך להיחלץ לשליטים ביצורם.

אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו

והנה התשובה האמתית שחייבת להיאמר היא, שבאמת אין שום דרך להשתחרר לבד מכבלי היצר, שהרי כן הודיעו לנו חז"ל (סוכה נב, א): "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו" – אין שום דרך להינצל מאותו מלך זקן וכסיל, כי בכוונה יצר אותו הקב"ה כשהוא גדול מהאדם הרבה עד שלא יוכל להתגבר עליו [וכמו שיבואר בהמשך בעזשי"ת]. וכך באמת אומרים אומות העולם, שעל כל אחד לילך אחר שרירות לבו כי אין שום דרך להתגבר על היצר ואין שום טעם להשתדל אפילו להתגבר עליו.

אולם, אנו היהודים מאמינים, שכל זה רק כשהאדם נלחם עם יצרו לבד, אבל בעזרת הבורא יתברך שמו, יכול האדם להתגבר על יצרו ולהכניעו, וכהמשך המאמר שם: "ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו" – אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אבל כשהקב"ה עוזרו, בוודאי יוכל לו.

כמימריה מי התקשר אליו או מי שלח לו הודעה, וכן מי שמרגיש בעצמו שהוא מתמכר והולך למאכלים מסוימים, באשר הוא נוטל מהם טעימות הולכות וגדולות בעודו יודע שאינם בריאים עבורו, וכן כל מי שמנסה זמן זמנים טובא להתנזר מאיזה דבר שלדעתו אינו בריא לנשמתו ואינו מצליח – אלו ואלו שואלים האם יש דרך על-פי התורה להטמיע בתודעתם שדברים אלו הם סם המוות ושאינן יותר אפשרות להתקרב אליהם?

אוי לו למי שמזדקן ויצרו נשאר

בתקפו

הרה"ק רבי קלונימוס קלמיש מפאסצנא הי"ד זיע"א מספר בקונטרס "צו וזירוז" (אות כ)¹ שפעם ראה מעשה ומחמת כן חשב להפסיק מלהתפלל על אריכות ימים. הוא ראה יהודי שכל ימיו היה חסיד ומתנהג בחסידות ודווקא לעת זקנתו התחיל להימשך אחר הבלי העולם ותאוותיו, והבין שזהו פשרו של דבר: זקן זה נלחם ביצרו הרע כל ימיו אלא לא תיקן את יצרו, לא התגבר להעשות ארון ושליט על יצרו. ולכן, האדם בצעירותו יש לו כח של גבורה לנצח בה את יצרו, אך כיון שהוא הולך ומזדקן, גבורתו נחלשת ואז הוא מאבד את כוחו לנצח את יצרו. והנה יש מי שיחד עם כוח גבורתו אף יצרו הולך ונחלש ואז עדיין כחו במתניו לנצחו, אך אוי לו למי שגבורתו נחלשת ויצרו נותר כשהיה. "אין רצוני" – כותב הרה"ק מפאסצנא – "להיות במקום

הודיעו לנו חז"ל: בשום אופן אל

¹ רשמי מחשבות בעבודת השי"ת להרה"ק מפאסצנא הי"ד זיע"א, ראה עוד שם אות ד.

שיצרו של אדם יהיה גדול ממנו, הראשון כי אילו היה יכול להתגבר בכוחות עצמו על יצרו, כשהיה בא לידי ניסיון גדול, היה מצטדק ואומר: "מול ניסיונות קטנים אני יכול, אבל לא מול ניסיונות גדולים מעין אלו". לפיכך עשה כן הקב"ה שלעולם לא יוכל להתגבר על יצרו בכוחות עצמו, ואף לא בניסיונות קטנים, כי אז ידע שתמיד הקב"ה בעזרו ובשל כך אין שום חילוק בין ניסיונות קטנים לגדולים, כי מה חילוק יש אצל הקב"ה שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם בין קטן לגדול. והטעם השני כדי שיבין האדם וידע שאי-אפשר לעלות שום מדרגה בעבודת ה' לבד, אלא לעולם צריך להיות דבוק להקב"ה ולפעול תחת חסותו.

כי עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה

והנה הצעד הראשון שעל האדם לעשות כדי שיאיר עליו אורו של הקב"ה ויהיה בעזרו לנצח את יצרו, הוא הפעולות הפשוטות. ולמשל אם הוא מתקשה להשכים קום לעבודת בוראו, יכין ליד מיטתו שעון מעורר ויעשה את כל הפעולות הנחוצות כדי להתעורר בבוקר. אכן לא יעשה אותם במחשבה שאלו יביאו לו את ההצלחה, שהרי עד עתה הם הוכיחו לו שאינם מביאים לו את ההצלחה המיוחלת. אלא יחשוב שהוא עושה אותם מצד איתערותא דלתתא כדי שיחול עליו השפע האלוקי וכדי שהקב"ה יהיה בעזרו לקום בבוקר בשעה היעודה, ואז כשבלבו ההחלטה הנחושה לעשות את כל מה שביכולתו ובד בבד לסמוך על הקב"ה שהוא זה שיעשה את הנס ויעזור לו לקום

תשקיעו את כל כחותיכם בחיפוש אחרי דרכים שונות ומשונות להוציאכם ממצבים כאלה, כי השקעות אלו ללא ספק ירדו לטמיון! וכפי שהמציאות מוכיחה שכל השיטות השונות מועילות לתקופות קצרות בלבד ולחלקים מצומצמים בלבד, כי "אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יוכל לו", אלא נמסור את עצמינו לה' יתברך והוא יעשה זאת בכוחו הגדול.

אדם לעמל יולד

דומה הדבר למי שמנסה לפתוח כספת (safe) מבלי שידע את הקוד (code). הוא יסובב ויסובב, ימינה ושמאלה ושוב פעם ימינה וחוזר חלילה, אך לעולם לא יצליח לפתוח אותה. התדעו מתי יצליח לפתוח אותה? כשיבין שאינו יכול לבד ויצא לחפש את מי שיודע את הקוד. אמנם כן, לא קל למצוא איש כזה. אבל עם מאמץ רב, הוא ימצא אותו ויוכל לפתוח את הכספת.

למצוא את הקב"ה שישחרר אותנו מכבלי היצר, אף זה לא דבר קל, והדרך עד לשם אף היא מלאה נסיונות ומכשולות עליות וירידות, אבל בכל אופן, כשילך האדם בדרך זו, בסוף הדבר יקרה והאדם יצא לחופשי. מה שאין כן אם יפעל לבדו, כי אז אפילו ינסה את כל השיטות שבעולם, בסוף יגלה שבזבז את שנותיו לריק ולא הגיע לשום מקום.

על מה עשה ה' בבה

הרה"ק רבי יהודה לייב איגר מלובלין זיע"א כתב שמשני טעמים עשה כן הקב"ה

אלא שצריך לזכור ולא לשכוח לפנות אליו ולסמוך על כוחו הגדול. **זקוקים אנו כל יום לנהוג כן מחדש**, כי כל יום מתגבר עלינו יצרנו מחדש, וכל יום אנו זקוקים לעזרת הבורא מחדש, וכן אמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום" – כל יום הוא סיפור בפני עצמו ואינו קשור למה שהיה אתמול.

חז"ל אמרו (נדה ע, ב): "מה יעשה אדם ויחכם? ירבה בישיבה, וימעט בסחורה. אמרו: הרבה עשו כן ולא הועיל להם! אלא: יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". הצלחה בתורה כוללת בתוכה כל התגברות על היצר וכל עמידה בניסיון, והדרך היחידה להגיע אליה היא לשלב זו בזו – פעולה טבעית יחד עם בקשת רחמים.

פן יהיה למוקש בקרבך

המכשול שטמון להולך בדרך זו, היא במה שלאחר תקופת ימים, ההרגשה שהוא תלוי בחסדי ה' כדי להינצל מיצרו הולכת ופוחתת, ואז הוא מפסיק להתחנן ולבקש רחמים ודרכו סלולה אפוא לשוב אל קיאו. וסיבת הדבר, כי בתחילת התנורותו של אדם מהדבר שהיה כבול אליו עד כה בכבלי נחושת, דרכו להתייסר מעט ביסורי גמילה, וככל שימי ההתנורות נוקפים הולכים יסורים אלו הולכים ופוחתים. כשהיסורים נמוגים לגמרי, אז הוא מתחיל להרגיש כאילו הוא כבר שולט לבדו על יצרו ואין הוא זקוק יותר לעזרת הבורא ח"ו.

לכן, על האדם לזכור תמיד, שאין יצרו הולך ממנו, ושגם לאחר ימים ושנים

ממייטתו, יקרה הנס בבחינת "פתחו לי פתח כחודו של מחט ואפתח לכם פתח כפתחו של אולם".

כן הוא הדבר בכל דבר שהאדם מתקשה בו, בין אם מדובר בענייני בין אדם לחבירו ובין אם מדובר בענייני בטלה והתמכרות לחדשות ופוליטיקה וכדומה. יחליט האדם בלבו לעשות את כל הפעולות הדרושות כדי להשתחרר מהם, ותיכף ומיד יעמוד ויפיל תחניתו לפני ה' שיעשה הוא את הנס ויצילו מכבלי היצר. ואם יעשה כן, יראה שהנס הזה מתרחש מהר מן הצפוי. אך זאת יקפיד שתהיה תפילתו מעומק הלב כאילו היה עומד עכשיו לאחר כמה שנים מנישואיו ועדיין לא נושע בזרע של קיימא. כך גילו לנו חכמינו ז"ל וזוהי האמת, שרק דרך זו יכולה להועיל לאדם להשתחרר מכבלי היצר.

מלך עוזר ומושיע ומגן

הגאון רבי אברהם יעקב פאם זצ"ל, ראש ישיבת "תורה ודעת" באמריקה, סיפר שפעם באו להתדיין בפני אחד הרבנים בעניין אחד שהופקד בידו סכום כסף ונשדד ממנו על-ידי לסטים מזוין בלכתו בדרך, אם נקרא אונס או פושע. פנה הרב לשומר ושאל: "אמרת תפילת הדרך? אם אמרת, אתה אנוס ופטור, ואם לא אמרת, אתה פושע וחייב". התפילה לא נתפסה אצלו כענין של חיזוק גרידא, אלא כמציאות אמיתית – התפללת אתה מוגן, לא התפללת אינך מוגן.

המציאות היא שכאשר פונים אל הקב"ה בתפילה, הוא עוזר ומושיע ומגן,

בבית אלוקים נהלך ברגש

הרה"ק מפאסצנא הי"ד זיע"א כתב ב"צו וזירוז" (אות ט): **נפש האדם אוהבת להתרגש**, ולא רק בשמחה, אלא אף בבכיה ועצב. האדם אוהב אפילו לשמוע מעשיות מפחידים והעיקר להתרגש על ידם. חוק וצורך הנפש היא ככל שאר חוקיה וצרכיה. אך האדם שמשלים לחם חוקה בעבודה והתרגשות בתורה ובתפילה, שומר נפשו. אבל אם לא ישלים לחם חוקה באלו, יארע אחד משני אלה, או יחפש התרגשויות שאינן ראויות כדי להשלים צורך נפשו, או יחלה בנפשו.

הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א הוציא כידוע את הרה"ק רבי חיים דוד דוקטור זיע"א מתהום רבה והעלה אותו במדרגות הקודש עד שהגיע למדרגת רוח הקודש. מסופר שבתחילת בואו אליו, פתח ודיבר אתו בעניינים גבוהים של תורת הקבלה והחסידות. שאל אותו רבי חיים דוד: "הנה רק הצבתי את רגלי על מפתן התורה והחסידות וכבר הרבי מדבר אתי גבוהה גבוהה?!" השיב לו הצדיק: "התורה אמרה 'משכו וקחו לכם' – כיון שנמשך האדם מן הטומאה, מיד אפשר לקחתו ולפטמו בתורה ועבודה.

כשהאדם מוסר את עצמו לעסק התורה ולומד אותה כדבעי עם עשיית תשובה לפניה, הוא ניצל מכל מיני הרפתקאות שיצרו מנסה להפילו בהן. כך הבטיחו לנו חז"ל וכך אנו רואים בעינינו ומאמינים בו.

עדיין יצרו חי וקיים ומדי יום ביומו הוא בא עם כוחות מחודשים ורעננים בניסיון להפילו, ועל כן אם לא יתעשת הוא להקדימו ולהפיל תחינה לפני ה' אלוקים שיצילנו מידו, עלול הוא ליפול לידו. אלו שחיים בהרגשה זו ובכל יום מחדש מוסרים את השמירה על חייהם להקב"ה, זוכים להצלחה מופלגת בכל תחומי חייהם.

בראתי לו תורה תבלין

עוד הודיעו לנו חז"ל, שכדי שיחול השפע האלוקי על האדם והקב"ה יהיה בעזרו, צריך האדם יחד עם כל זה להתמסר גם כן ללימוד התורה. וכן איתא במסכת קידושין (ל, ב) שאמר להם הקב"ה לישראל: "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה, אין אתם נמסרים בידו". ועוד שם: "תנא דבי ר' ישמעאל: בני, אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ".

כל הרוצה עדות לכך שאי-אפשר להתגבר על היצר הרע בלי התורה, יסתכל על מיליארדי האנשים שאינם הולכים בדרך התורה ויראה מיליארדי עדויות חיות שאין אפשרות כזו. וכל הרוצה עדות לכך שהתורה מעדנת את האדם ועוזרת לו להתגבר על יצרו, יכנס לבתי כנסיות ובתי מדרשות ויראה אלפי רבבות עדויות חיות לכך. ירים כל אחד את גבותיו בתמיהה וישאל: "מה בין סוגיא במסכת יבמות להתגברות על היצר?" והתשובה היא שאין קשר, אבל כך הבטיח הקב"ה שכל העוסק בסוגיא במסכת יבמות או בכל מסכת אחרת, יהיה הוא בעזרו ויצילנו מיצרו.

ואז יוכלו לשלוט בו לרעה ח"ו.

אין לו לאדם לירא כל-כך מזה שהוא אדוק באיזה דבר המטמטם את מוחו והורס לו את חייו. אלא יבטח בה' שניתקנו מכך ואז יתחיל לעבוד בדרך הסלולה – יעשה פעולות טבעיות כדי להתנתק מהם ותוך כדי יתלה את עצמו בבוראו בזכרו שהוא זה שמצילו בדרך נס, ויחד עם כן יתמסר ללימוד התורה.

ה' מעוזי חיי ממי אפחד

וכן העיד דוד המלך ע"ה על עצמו (תהילים כז): לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא, ה' מעוזי חיי ממי אפחד. בקרב עלי מרעים לאכול את בשרי, צרי ואויבי לי, המה כשלו ונפלו. אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי, אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח. אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. כי יצפני בסוכו ביום רעה יסתירני בסתר אהלו בצור ירוממני – כשאני בוטח בה', אני מוגן מכל עבר ואין לי ממה לירא.

יש שמפקקים בלבם על תועלת הביטחון בצרכים רוחניים. הם סבורים שהביטחון מועיל רק לצרכים גשמיים ולא לרוחניים. אך מה נעשה ובכל יום אנו מבקשים: "אבינו מלכנו בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים לעשות רצונך בלבב שלם, כן תחננו ותלמדנו לעשות רצונך בלבב שלם... והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך ויחד לבכנו לאהבה וליראה את שמך... כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחנו". הא לנו שהביטחון

לא תירא מהם כי ה' אלוך עמך

עוד דבר שעל האדם לתפוס בו ברצונו להינצל מכבלי היצר, הוא הביטחון בה' שיעזור לו לצאת מהם לחופשי. וכן כתב האור החיים הק' על הפסוק (דברים כ, א): "כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם כי ה' אלוך עמך" – האדם מתיימש ממלחמת היצר מפני שראה סוס ורכב, שהם כוחותיו הגדולים של היצר, ונתירא מהם. אמרה לו התורה: לא תירא מהם, כי ה' אלוך עמך. הן אמת שאם היית בא למלחמה בכוחות עצמך, לא היה בך כוח לעמוד במלחמה זו, אבל כיון שה' אלוך עמך, כוחו גדול להצילך, כי כשבא האדם להיטהר, ימינו יתברך מקבלתו ונדבק לה' והוא יכניע מציריו.

הרה"ק רבי יהודה לייב איגר מלובלין זיע"א אמר: מטעם זה הכריזו כשיצאו למלחמת מצוה: "הירא ורך הלבב - ופירשו חז"ל שהוא הירא מן העבירות שבידו - ילך וישוב לביתו", ולא הכריזו: "מי שיש לו עבירות בידו, ילך וישוב לביתו", משום שלא העבירות גורמות להיכשל במלחמה, אלא איבוד הביטחון גורם להיכשל! וכן אמר הבעש"ט הק' זיע"א (תולדות יעקב יוסף, משפטים. בעש"ט עה"ת, ויצא), שאפילו מי שמלא חטאים ופשעים מכך רגל ועד ראש, אם הוא בוטח בה', אין שום דבר בעולם שיכול להזיקו, כי כל עוד הוא יושב בסתר עליון, בצל שדי יתלונן, הקב"ה סך עליו באברתו ואין רשות לאף אחד לגעת בו לרעה. אכן בדרך כלל מענישים לו לחוטא שילקח ממנו ביטחונו,

הוא סיבה לכך שנקבל סיוע ממרום לכל
זרכנו הרוחניים.

אברך זה שלי הוא ואין לך רשות
לפתותו

הנה נפשי לא מטומאה

מעשה בחסיד אחד של הרה"ק רבי
אהרן מטשערנאביל זיע"א שהיה שוכב על
ערש דווי והיו עיניו הולכות ונעצמות.
לפתע פקח את עיניו וסיפר לסובבים בקול
דממה דקה: מלאך בא אלי והתחיל
לפתותני לעבוד עבודה זרה, ואמר לי שאם
איענה לו, אתרפא מחולי. והנה ראיתי את
הרבי בצורתו המאירה בא למולו וצועק
עליו: הסתלק מכאן! אברך זה שלי הוא
ואין לך רשות לפתותו! כיון שסיים את
סיפורו, עצם החסיד את עיניו ושבק חיים
לכל חי.

הסובבים את הנפטר עמדו
כמשתוממים נוכח המחזה. פנו אל הרה"ק
רבי אהרן מטשערנאביל ושאלו את דעתו
על כך. אמר להם הצדיק: "בוודאי! כיון
שהיה מקושר אלי כל ימי חייו, הוא היה
באחריותי והייתי חייב להצילו מן הניסיון".
פירש הצדיק: התנא אמר (אבות פ"ה מ"ד)
"הולך ואינו עושה, שכר הליכה בידו" –
ההולך אל הצדיק, אע"פ שאינו רואה
בעצמו שום שינוי וסבור בלבו שאינו עושה
כלום בהליכתו אליו, עם כל זה, שכר
ההליכה שלו, בידו – שיהיה בידו של
הצדיק.

להשלמת הענין נזכיר מה שלימדונו
הבעש"ט הק' ותלמידיו זיע"א, שאחד
מהדברים המועילים ביותר לזכות לסייעתא
דשמיא ולהשתחרר מכבלי היצר, הוא
ההתקשרות לצדיקים.

הרה"ק האמרי אמת מגור זיע"א
הסמיך זאת על דברי הגמרא בחולין (לו,
ב). כי הנה שם איתא על מה שאמר יחזקאל
הנביא (ד, יד) "אהה ה' אלוקים, הנה נפשי
לא מטומאה, ונבלה וטרפה לא אכלתי
מנעורי ועד עתה, ולא בא בפי בשר פיגול".
הנה נפשי לא מטומאה - שלא הרהרתי ביום
לבא לידי טומאה בלילה. והקשו התוספות
וכל המפרשים: מה חידוש הוא שלא הרהר
ביום, והלא הלכה מפורשת היא ונלמדת
מ"ונשמרת מכל דבר רע"?

פירש ה"אמרי אמת": נפשי לא
מטומאה, לא רק אני לא הרהרתי ביום, אלא
אף כל אלו שהיו קשורים לנפשי, לא הרהרו
ביום שלא לבוא לידי טומאה בלילה. כי כל
הקשורים אל הצדיק, הקב"ה בעזרם שלא
יהרהרו בדבר עבירה. והיינו גם-כן על דרך
האמור – האדם מקשר את עצמו לצדיק כי
זה אחד מהפעולות התלויות בו, אך את
העזרה להינצל מכבלי היצר הוא מקבל

יראת שמים מתוך שמחה של מצוה

יראת אלוקים על פניהם

בספה"ק "תולדות יעקב יוסף" (פרשת משפטים) כתוב לאמור: "שמעתי ממורי (אור שבעת הימים הבעש"ט הק') זלה"ה בשם הרמב"ן, ששאלו אחד איזו היא עבודת ה', והשיבו כל שיש בו תענוג ושמחה בצירוף המורא".

כאן ישאל השואל: היאך יתכן שירא האדם ובו בזמן ירגיש תענוג ושמחה, הלא המורא והשמחה נראים כתרתי דסתרי אהדדי? אך האמת היא ששאלה זו יכולה לערער על אמתותה של מציאות זו אך ורק אצל מי שלא ראה אותה מעודה והוא בא לחקור אותה בשכלו המוגבל. אבל מה נעשה ואנו ראינו אותה בעינינו ועדיין אנו רואים אותה אצל החסידים הוותיקים ואנשי מעשה, אשר שריים בכל עידן ועידן בשמחה עצומה, כאשר פניהם קורנות אור, ותוך כדי יראת אלוקים על פניהם כל הימים.

עם זאת ננסה קצת להבין מציאות זו וללמוד אותה לאשורה, כדי שנוכל אף אנו לדעת את הדרך אשר נלך בה ברצוננו להגיע אל עבודת ה' האמתית הכלולה ומעורבת מיראה ושמחה ביחד.

שמחה מתוך יראה

והנה רבינו יונה כתב (ריש פרק חמישי דברכות): "אף על פי שאצל בשר ודם היראה והשמחה הם דבר והפכו,

שבשעה שהאדם מפחד מזולתו הוא עומד נרתע ודואג, אבל אצל הקב"ה איננו כן, אדרבה כשהאדם מתבונן בגדולתו וירא מפניו, ישמח ויגיל באותה יראה, מפני שבאמצעותה מתעורר לקיים המצות ושש ונעלם בקיומה, שיודע כי שכרו אתו ופעולתו לפניו".

כשהאדם מתבונן בגדולתו יתברך, בנפלאות בריאתו ובהשגחתו הפרטית על כל דבר קטן כגדול, הוא מתמלא יראה, אך לא יראה שיש בה דאגה ורתיעה, אלא יראה שממלאת שמחה בלב על הזכיה הגדולה לעבוד א-ל גדול זה.

שויתי ה' לנגדי תמיד

והנה היראה היסודית ביותר, היא זו שירגיש האדם בכל מקום וגם ביושבו בחדרי חדרים, שה' אלוקיו עמו ורואה אותו בכל אשר הוא עושה או חושב, כי אז יהיה שמור מכל עבירה או תנועה שאינו לרצונו יתברך, וכלשון הרמ"א (אורח חיים א, א) בשם המורה נבוכים להרמב"ם (חלק ג' פרק נ"ב): "שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדיבורו במושב המלך. כל שכן כשישים האדם אל לבו

את ה'.

קדש את שמך על מקדישי שמך

ואכן כל אחד ישאל: מה לזה ולקידוש שם שמים? תרצה לכנותו ירא שמים, כנהו ירא שמים; תרצה לכנותו צדיק וחסיד, כנהו צדיק וחסיד, אבל מקדש שם שמים?! הלא אף אחד בעולם אינו יודע ממעשיו! התשובה היא שהקב"ה מלוא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה, אלא שהדבר נסתר מעיני הבשר כדי שיכול האדם לבחור בין רע לטוב, וכשבא אדם זה ופורש מן העבירה או עושה מצוה מפני שהוא מכיר במציאות זו שהאלוקים עומד מעליו ורואה, מגלה בכך את ההסתר וזוכה בצדק לכינוי: "מקדש שם שמים".

ואמנם כן, ככל שהאדם מרבה לגלות את ההסתר, הגם שהוא עושה אותו בחדרי חדרים ואין איש בעולם היודע מכך, מרגישים אותו בכל העולם כולו, מקצה הארץ ועד קצהו, ואין לך קידוש שם שמים גדול מזה! כשהצדיקים בכל הדורות עבדו את בוראם בהכרה מוחשית שהקב"ה עומד וצופה עליהם בכל רגע ורגע, ומחמת כן יחדו את כל תנועותיהם ומחשבותיהם לכבודו יתברך, גילו בכך את ההסתר מרגע לרגע וכל בני אנוש הרגישו זאת גם אם לא ידעו ולא הבינו. כשאנו מבקשים "קדש את שמך על מקדישי שמך", אנו מתכוונים אפוא לכל אלו שמכוונים את דרכיהם על-פי רצון ה' מפני שמאמינים שהוא צופה ומביט עליהם, ומבקשים אנו שיקדש עליהם את שמו עוד יותר.

והאמת היא שכדברי הרמב"ם

שהמלך הגדול הקדוש ברוך הוא, אשר מלוא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו... מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד".

החסידים הוותיקים חיו תמיד ביראה

זו, וכדברי רבינו יונה אין סיבה לדאגה ורתיעה, אלא אדרבה, היא גורמת לאדם להרגיש את עצמו בארמון המלך ובשל כך להיות שש ושמח כל ימיו. וכשבאים להנחיל יראה זו לדורות הבאים, אין שום צורך לדבר עליה, כי אם להתנהג ביראה זו, ויראו הבנים וכן יעשו.

קידוש ה' בחדרי חדרים

והנה הנשר הגדול הרמב"ם ז"ל, בבארו חילול ה' מהו ולעומתו קידוש ה' מהו, כתב בזה הלשון (הלכות יסודי התורה פ"ה ה"י): "כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצוות האמורות בתורה, בשאט נפש להכעיס, הרי זה מחלל את השם... ואם עבר בעשרה מישראל, הרי זה חילל את השם ברבים. וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם, לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד, אלא מפני הבורא ברוך הוא, כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו, הרי זה מקדש את השם".

מבואר מדברי הרמב"ם, שלא רק מי שמתנהג בכבוד ודרך ארץ בפרהסיא או מחזיר אבדה גדולה למי שרחוק משמירת תורה ומצוות, נקרא מקדש שם שמים, אלא אף גם, ואולי בעיקר, מי שפורש מן העבירה או עושה מצוה ללא שום סיבה צדדית אלא מפני ציווי הבורא ברוך הוא ואף אחד בעולם לא ידע או ראה, הרי זה נקרא מקדש

בעולם באופן חזק כל-כך, עד שבכל מקום לכתו היה נר דולק על ראשו וראו כל עמי הארץ כי יש אלוקים בארץ.

ירא פן יקלקל את האהבה

והאמת היא שהמקדש שם שמים בסתר, לא רק לאחרים הוא מגלה כבוד ה', אלא גם לעצמו! ונמצא אפוא ששכרו של המקדש שם שמים בסתר, הוא שיתעלה ויבוא למדרגה שבה ירגיש כי הנה הוא נמצא בארמונו של מלך ועל ידי כן ירא מה' ביראה כזו המעורבת בתענוג ושמחה.

כשאנו רואים את ותיקי החסידים היראים את ה' וכל כולם אומר הוד והדר, לבנו נצבט בקרבנו באשר אף אנו שואפים להגיע עד אליהם אך הדרך נראית לנו רחוקה מדי. העצה היא לפרוש שוב ושוב מדברים הנוגדים את רצון ה' ובד בבד להרבות בעשיית רצונו, כי על-ידי אלה נגלה בלבנו עוד ועוד מההסתר עדי נוכה לראות את ה' ולירא מפניו.

ויראה זו תביא בוודאי לידי אהבה, כמו שאמרו הצדיקים נשמתם עדן, שהיראה מביאה לידי אהבה, כי בשעה שהאדם מרגיש את עצמו כעומד בארמון המלך, ממילא הוא מרגיש קרוב למלכות ומתמלא אהבה עזה אל המלך.

וכן היה מעשה בהרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א בנו של הרה"ק ה"בית אהרן" זיע"א, שפעם שאל לאיזה חסיד: "אתה ירא ממני?" החסיד נאלם דום משום שלא הרגיש בלבו שהוא ירא מרבו ולא הונעם לו להשיב שאינו ירא מפניו. אך כיון

מפורש באבות (פ"ד מ"ד): "כל המחלל שם שמים בסתר, נפרעין ממנו בגלוי". והיינו מטעם זה, כי המחלל שם שמים בחדרי חדרים, דהיינו שעובר על דבר מדברי התורה בסברו שהקב"ה אינו רואה, הרי הוא מחליש בכך כבודו של הקב"ה בעולם ח"ו, ואם כן דינו שיפרעו ממנו בגלוי. ומזה תלמד גם לקידוש שם שמים, שאם הוא פורש מן העבירה או עושה מצוה בסתר בהכירו שהקב"ה רואה, הרי הוא מחזק כבודו של הקב"ה בעולם, וממילא נחשב כמקדש שם שמים.

נר דולק בראשו מן השמים

רש"י במסכת סנהדרין (לא, ב ד"ה לדזיו ליה כבר בתיא) כתב: "ומצאתי בספר הגדה, שהיה מר עוקבא בעל תשובה, שנתן עיניו באשה אחת והעלה לכו טינא ונפל בחולי, ואשת איש היתה, לימים נצרכה ללוות ממנו ומתוך דוחקה נתרצית לו, וכבש יצרו ופטרה לשלום ונתרפא, וכשהיה יוצא לשוק היה נר דולק בראשו מן השמים, ועל שם כך קרי ליה ר' נתן צוציתא (מלשון ניצוצי אור) במסכת שבת (נו, ב)."

מלשון רש"י משמע שלא רק הצדיקים הגדולים אשר בארץ ראו עליו נר דולק, אלא כל אנשי העולם ואפילו עמי הארץ ראו אותו. והיינו מטעם זה, כי ככל שכיבוש היצר למען כבודו יתברך גדול יותר, כך גילוי כבודו יתברך בעולם גדול יותר, ומכיון שמר עוקבא קידש שם שמים בחדרי לבו באופן אדיר וחזק כל-כך, כאשר נמנע מעבירה חמורה בשעה שיצרו בער בקרבו כאש הכבשן עד שנפל מחמתו לחולי, גרם בכך לגלות את אלוקותו יתברך

והנה בספר "אורחות צדיקים" (שער כ"א – שער השתיקה) מבואר שאחד מהדברים השומרים על היראה שלא תיאבד, **זה השתיקה**. וכן ראינו אצל ותיקי החסידים בעלי היראה, שהרבו לשתוק ונזהרו שלא לדבר עם כל אדם. וראיתי בשם אחד מבעלי המוסר שהוכיח כן ממה שאמר החכם (משלי יב, כה) "דאגה בלב איש ישחנה" ודרשו חז"ל (יומא עה, א) "ישיחנה לאחרים", הראית לדעת שסגולת הדיבור עם אחרים להפיג את הדאגה, ואם כן היא **עלולה בקל גם להפיג את היראה הרצויה השוכנת בלב**.

עוז וחדוה במקומו

עוד נבוא להוסיף על מה שדובר תחילה שאין שום סתירה בין יראה לשמחה, כי הנה **בכל מקום שיש קדושה, יש שמחה**, כלשון הפסוק "עוז וחדוה במקומו" (דברי הימים א טז, כז), ולכן **השמורים מן העבירה שרויים תמיד בשמחה**. ומעתה הירא את ה' ונמנע בגלל כן מלעשות דבר מה שאינו לרצונו יתברך, כיון שגילה בכך את ההסתר והרבה קדושה בעולם, **מוכרח הוא להיות בשמחה**.

בירור הטוב על-ידי שמחה של מצוה

והלום חזיתי דבר נפלא בספה"ק "צמח צדיק"², שכדרך שהקדושה מביאה לידי שמחה, כך השמחה מביאה לידי קדושה, ולימדנו הצדיק בינה על-פי דרכו, שבעבודת השמחה נעלה ממילא את הניצוצות הקדושים לשורשם כדרך עבודת

שהפציר בו רבו שוב להשיב, השיב: "אני ירא שלא אקלקל את האהבה השרויה בינינו". נענה רבו ואמר: "שוטה! הלא זו היא היראה האמתית". הוי אומר: היראה האמתית אינה זו שגורמת לאדם לדאוג ולהירגע, אלא זו שמביאה לידי אהבה, והיראה אינה אלא שלא לקלקל אהבה זו.

מרבח נכסים מרבח דאגה

יהודי יקר מאוד אשר בעברו היה בשפל המדרגה ונפל פעם אחר פעם בנפילות חמורות מאוד, סיפר לי שמאז ומעודו היה לו גם לב חם מאוד לדברים שבקדושה והיה מרגיש תענוג עצום בשבתות וימים טובים, ודווקא מחמת כן היה קשה לו מאוד להשלים עם מצבו, כי ראה בחוש שזה לעומת זה עשה האלוקים, ואשר לכן אם רוצה להמשיך ולהרגיש תענוג בשבתות וימים טובים, יצטרך לוותר על התענוגים האחרים, ואם לא – יאבד עד מהרה את טעמו משבתות וימים טובים.

אמרתי בלבי שזהו הפירוש "מרבח נכסים מרבח דאגה" (אבות ב, ז), כי אילו לא היה יהודי זה מרגיש תענוג בשבתות וימים טובים, לא היה מעלה בדעתו לתקן את מעשיו, שהרי לא היה דואג על איבוד התענוג, ורק משום שהרגיש תענוג משבתות וימים טובים, מה שהיה אצלו בבחינת מרבח נכסים, היה דואג ומצר על איבודו ולכן הכריח את עצמו ותיקן את מעשיו. ולמדתי מזה גם לענייננו שכל שהאדם מרגיש יותר אהבה בתענוגים רוחניים, כך הוא ירא יותר שלא לאבד אהבה זו, וזו היא היראה האמתית כדברי הצדיקים קדושי עליון.

² להרה"ק רבי מנחם מענדיל מוויזניץ זיע"א.

הצדיקים אשר בארץ.

מתוך שמחה והרע יברח ויסתלק מאליו. ובשל כך טובה עצתו לכל אחד ואחד, כי אין נדרש מאתנו כי אם להיות בשמחה.

הצדיקים מחבבים את השמחה

הרה"ק ה"בית אהרן" מקארלין זיע"א אמר: **"די גימיינסטע שמחה שפראצט ארויס פון קדושה"** [השמחה הנחותה ביותר נובעת מן הקדושה]. אך נכדו הינוקא, הרה"ק **"רבי ישראל מסטאלין זיע"א"**, היה מקרב אליו את האנשים השמחים הגם שלא היו ידועים כתלמידי חכמים וצדיקים, ופעם התבטא גלויות: מחבב אני את האיש הפשוט אבל שמח, יותר משאני מחבב את התלמיד חכם העצוב ופניו אומרות יגון ואנחה. והיינו מטעם זה **כי השמחה, תבריא ממילא את הרע** ואז יעלה האדם ויתעלה מדרגה אחר מדרגה.

וזאת יש להדגיש ש**שמחה אין כוונתה רק שלא להיות בעצבות**, כפי שיש הסבורים כך בטעות, אלא **כוונתה להיות בגיל ורנן, בעליזות ועליצות**, כי אז מתגלית נשמתו ביתר שאת והוא מקבל יותר כחות לעבוד את ה'. וכבר הוכיח כן הרה"ק הרי"ם מגור זיע"א ממה שהחתן בשבעת ימי המשתה ישן מעט מאוד ועם זאת הוא הולך ממקום למקום ורוקד ומפזז כאותו שישן עשר שעות. הנשמה היא קדושה וטהורה שהרי היא חלק אלוהי ממעל, וכשהאדם הולך ושמח, הרי הוא מגלה עוד ועוד חלקים מנשמתו ובזה הוא מרבה את הקדושה בו ובעולם.

וזה לשונו הטהור (פרשת לך-לך): והנה להבין במה מעלין הניצוצות הקדושים לשורש שלהם, יש לומר דהנה נודע דקודם חטא אדם הראשון היה הטוב בפני עצמו במעלה העליונה, והרע בפני עצמו בדיוטא התחתונה, ואחר שחטא אדם הראשון נפל הטוב ממדרגתו למטה בהרע ולכן אין שום דבר בעולם שלא יהיה מעורב טוב ורע, אפילו במצוות ומעשים טובים. ולכן צריך כל איש המשכיל להפריד הטוב מהרע ולהעלותו לשורשו למדרגה העליונה, ואז הרע נתבטל ממילא ואין לו שום חיות יניקה.

ואמנם במה מפרידין הטוב מהרע כדי להעלותו, הוא **כשעושה האדם מצות השי"ת בשמחה עצומה ונהנה מעשייתה, אזי נפרד הטוב מהרע**, כי נודע (שבת ל, ב) שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה שהוא שורש הקדושה, על דרך עוז וחדווה במקומו, והסטרא אחרא היא להיפך, שאינה יכולה לסבול שום שמחה, והיא מלאה יגון ואנחה, ועל כן אין שניהם יכולים לדור כאחת. ולכן **כשעושה אדם את המצוה בשמחה עצומה, אזי יש השראת השכינה**, והסטרא אחרא אינה יכולה לסבול גודל אור השראת השכינה הקדושה מתוך השמחה, והיא בורחת בסוד יתפרדו כל פועלי און, ונשאר הטוב בפני עצמו ומתדבק בשכינה הקדושה ועולה למעלה עד שורשו.

עצתו של ה"צמח צדיק" נפלאה מאוד, שהרי אין צריך מעתה לברר וללקט הטוב מתוך הרע. צריך רק לקיים המצוה

תרי רעין דלא מתפרשין

ונמצא לפי זה שהיראה והשמחה מולידות זו את זו, היראה מולידה שמחה, כי הירא מה' ומכיר בכך שהוא נמצא עמו בכל רגע ורגע, מתמלא שמחה גדולה. והשמחה מולידה יראה, כי השמחה מבריחה את הרע. ואכן הצדיקים הקדושים, תלמידי הבעש"ט, לימדו את תלמידיהם לאחוז בהני תרי רעין דלא מתפרשין, וביארו שזה מה שפעם אמר דוד המלך ע"ה (תהלים ב, יא) "עבדו את ה' ביראה" ופעם אמר (תהלים ק, ב) "עבדו את ה' בשמחה", כי פעם צריך להתחיל מצד זה ופעם צריך להתחיל מצד זה³.

בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוֹקִיךָ

נסיים במאי דמטו משמיה דצדיקיא⁴, כי אע"פ ששכר כל המצוות אינו בזה העולם, שהרי אמרו (עירובין כב, א): "היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם", שכר שמחה של מצוה שאני, כי על-ידי שמחה של מצוה מקבל האדם שכר גם בזה העולם, והוא מטעם מידה כנגד מידה, כפי שהוא עשה לפני משורת הדין ושמת בקיום המצוה, כן יעשו עמו לפני משורת הדין ויקבל שכר בזה העולם.

ובספה"ק "תורת חיים" (קאסוב) איתא על הפסוק (דברים טו, י): "נתן נתן לו, ולא ירע לבבך בתתן לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוֹקִיךָ בכל מעשיך ובכל

³ ראה שפת אמת פרשת ראה, סוכות.

⁴ ראה פלא יועץ (אות ססד). לב דוד להרחידי"א פרק יד.

משלח ידך" – כשאתה נותן צדקה לעני, אל ירע לבבך, אלא תתן לו מתוך שמחה והרגשת הלב, ואז יברכך ה' אלוֹקִיךָ בכל מעשיך ובכל משלח ידך, כי כל העושה מצוה מתוך שמחה מקבל מלוא חפניים שפע בזה העולם ומעשי ידיו מתברכים.

משנכנס אדר מרבים בשמחה, ואם כן הזמן בוודאי מסוגל עתה להתחזק במידה זו ולקיים את כל מצוות התורה מתוך שמחת הלב, ובוודאי אנו יכולים להוסיף שמחה על שמחה בלי סוף, שהרי אין למדרגותיה שיעור, ועל ידי זה נוכל להגיע למדרגות גבוהות מאוד, כפי שהעיד האר"י ז"ל על עצמו⁵ שאת כל מדרגותיו השיג על-ידי שמחה של מצוה, ונזכה לבוא על-ידי השמחה ליראת שמים אמיתית.

⁵ בספר חרדים בהקדמה (תנאי רביעי לקיום מצוות), הובא בשלה"ק שער האותיות אות ת תשוקה וזל"ק: מתנאי קיום המצוה השמחה הגדולה במצוה דכל מצוה ומצוה דורנא דשדר ליה (מתנה ששלח לו) הקב"ה, ולפי רוב השמחה יגדל שכרו. וכן גילה הרב החסיד המקובל מהר"י אשכנזי זצ"ל לאיש סודו שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי חכמה ורוח הקודש בשכר שהיה שמח בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית.

לימוד התורה בדרך החסידות

ומדברי הראשונים, מקדש את האדם בקדושה עילאה, אבל יחד עם כן על האדם לעסוק בלימודים שיעזרו לו לשנות את דרכיו, והיצר הרע עושה את הכל כדי למנוע מן הלומד לעסוק בלימודים מעין אלו.

ועל זה בא הבעש"ט הק' לעורר, שהתורה צריכה להפוך את האדם מן הקצה אל הקצה, ולכן כל שאין האדם עוסק בלימודים שיעזרו לו להתהפך, העיקר חסר מן הספר. ישנם הסבורים שלימודי המוסר והחסידות, הם לימוד צדדי המיועדים רק למי שלבו חפץ בהם. אך טעות גדולה היא בידם, כי עיקר לימוד התורה הוא כדי להשפיע על האדם לשנות דרכיו וגישותיו, והלימודים שגורמים לכך, הם בעיקר לימוד המוסר ולימוד ההלכה למעשה, כי זה כמו זה מלמדים אותו חובת האדם בעולמו.

לקשט הכלה אותיות הלכה

וראה זה לשונו הטהור של הספה"ק "תולדות יעקב יוסף" (פרשת בהעלותך): "תכלית הלימוד בתורה שבעל פה, שהוא דיני איסור והיתר, טומאה וטהרה, כשר ופסול... להפריד הקליפות שהוא האיסור מן ההיתר, והטומאה מן הטהרה, ופסול מן הכשר. וכאשר מפריד מן השכינה הטומאה והאיסור, אז יקשט הכלה אותיות הלכה..."

אנו צריכים להזכיר לעצמנו שוב

אין היצר הרע מפתה את האדם שלא ילמד

אחד מהיסודות שהבעש"ט הק' זיע"א הנחיל לתלמידיו ולתלמידי תלמידיו, הוא הגישה אל לימוד התורה. הבעש"ט הק' קרא בשער בת רבים כי הרבה טועים בגשתם אל הקודש, מה שמעורר קטרוגים וגורם שלא ישיגו מן הלימוד מה שצריך להשיג. החדיר הבעש"ט הק' בלבבות המסתופפים בצלו מה היא הדרך הנכונה לגשת בה אל הלימוד כדי להשיג על ידו את מה שצריך להשיג.

בצוואת הריב"ש⁶ (אות קיז) איתא: "אין היצר הרע מפתה את האדם שלא ילמד כלל, כי ידוע לו שאין שומע האדם לזה, כי כאשר לא ילמד כלל, לא יהיה חשוב בעיני הבריות ולא יקרא למדן. אך היצר הרע מפתה אותו שלא ילמוד איזה דבר שיבוא לו יראת שמים מזה, כמו ספרי מוסר או שולחן ערוך לידע הדין על בוריו, אך מפתה אותו שיעסוק תמיד רק בגמרא עם כל המפרשים".

שלא יהא העיקר חסר מן הספר

אין ספק שכל אות ותג מהגמרא

⁶ אוסף של הדרכות וציוויי קודש של מורינו הבעש"ט הק' זיע"א, חיבור ראשון של תורת הבעש"ט הק'.

הלא מלבד אותם דברים הרבה המובטחים שם במשנה למי שלומד תורה לשמה, יש עוד סגולות רבות ללימוד התורה. כי הנה מצד אחד התורה מכבה את אש היצר הבורע לדבר עבירה, ומצד שני היא משולה לאש ומדליקה את תשוקת הלב לעבודת ה'. כמו כן התורה משיבת נפש ומחכימת פתי, משמחת את הלב ומאירה את העינים.

וכאן ישאל כל אחד לעצמו את השאלה הפשוטה: האם אני באמת זוכה לכל אלה? האם אני באמת מרגיש שהתורה משמחת את לבבי ומשיבה את נפשי? יחד עם כן יצא לרעות בגנים, בבתי המדרשות של החסידים, ויראה כיצד מאות רבים של אנשי מעשה, אשר אינם נמנים בהכרח על גדולי הדור או צדיקיו, מרגישים שהתורה משמחת את לבם ומשנה אותם מן הקצה אל הקצה, ואז יבין וישכיל שגם הוא יכול, רק ישאל: איך עושים כן?

ללמוד על מנת לשמור ולעשות

וזאת נדע שכל אחד בכל מצב שנמצא יכול לזכות לחלקן בלימוד התורה, ואין אחד בעולם שמופקע ממנו, ומה שנראה לפעמים שמי שאין לו ריכוז או מי שאין מוחו חריף, נגזר עליו להיות מיושבי קרנות, טעות גדולה היא, והיא נובעת מכך שסבורים שהצלחה בתורה היא רק מי שיודע לפלפל בסוגיות הגמרא ולבנות מהם בניינים של גג על גג. אבל האמת היא שהתורה יש בה חלקים רבים, וכמו שאנו מתפללים "ותן חלקנו בתורתך", והחלק הגבוה ביותר היא להתנהג על-פי התורה ולהתהפך לטובה על-ידי התורה.

ישוב דברי הבעש"ט הק' ותלמידיו בענין זה, כי גם לאחר שהודיעו לנו כל זאת, נותר היצר הרע עדיין בתקפו ועדיין הוא מפתה את האדם להתעסק רק בלימודים שיעזרו לו להיקרא למדן. החילוק בין קודם זריחת אורו של הבעש"ט לאחר מכן, הוא רק במה שקודם לכן לא היה מי שיגלה רעת היצר הרע, וכיום יש לנו מי שיגלה את רעתו ומזהירים חזור וזההר שלא ללכת שולל אחריו.

היכן הדברים הרבה אצל מר?

ידוע הסיפור על המגיד הק' ממעזריטש זיע"א ששלח את הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א ל"אמדור" כדי לקרב את נשמתו של רבי חיים חייקל לדרך החסידות, בהודיעו לו שהוא מנורה מוכנה ויש רק להדליקה. בבואו ל"אמדור" מצא את רבי חיים חייקל יושב בבית המדרש והוגה בלימודו. התכופף עליו ושאל: מה עושה יהודי? רבי חיים חייקל השיב: הוא לומד תורה לשמה. שאל רבי אהרן הגדול כמתמיה: הלא המשנה באבות (פ"ו מ"א) אומרת שתורה לשמה מביאה לדברים הרבה והיכן הדברים הרבה אצל מר? רבי אהרן הגדול עזב מיד את בית המדרש ובלבו של רבי חיים חייקל נתעורר רצון עז לקבל תשובה לשאלתו. סגר רבי חיים חייקל את הגמרא ויצא מבית המדרש להשיג את רבי אהרן הגדול. רץ אחר עגלתו עד שהשיגו. "יאמר לי רבינו מה עם הדברים הרבה". "סע למעזריטש אל המגיד הק'", השיבו רבי אהרן, "ותדע כיצד זוכים לדברים הרבה".

נחבונן אף אנו בעצמנו לפי השגתנו:

בשבח אמירת התהלים וקבעו שבאמת כן הוא – האומר מזמורי תהלים, נחשב לו כאילו עוסק בנגעים ואהלות. קביעתם זו העלתה בזמנה את חרון אפם של אלו שלא נמנו על עדת החסידים, בתמהם היאך אפשר להשוות בין זה לזה. הגיעו הדברים לידי כך, שטענו לומר שדוד המלך אמנם ביקש על זה, אך לא נענה. אולם צדיקי החסידות השיבו לעומתם שדוד המלך נענה בתפילתו, ואמירת תהילים מועיל כאילו עוסקים בנגעים ואהלות.⁷

והנה זה ברור שמה שהקב"ה נענה לדוד המלך ע"ה וקיבל את בקשתו שיחשב לאלו האומרים מזמורי תהלים כאילו עוסקים בנגעים ואהלות, אין זה מילתא בלא טעמא, כי אלמלי כן, היה יכול להשיב לו: "היאך תרצה שייחשב להם כאילו עוסקים בנגעים ואהלות? הלא אין להשוות התועלת שיש בזה לזה, זה יושב ומתייגע להבין ההלכות החמורות שבנגעים ואהלות בעוד זה יושב ומגן על נימי הרגש!"

אלא ודאי גילה לנו דוד המלך ע"ה בבקשתו וגילה לנו הקב"ה בהסכמתו, שתכלית התורה היא לקרב את האדם לבוראו ולהחדיר בו ההכרה שכל התלאות הקשות העוברות עליו ועל בני ביתו, אינם אלא ניסיונות מאת ה' כדי להרימו על נס, ולכן אין שום חילוק בין אמירת תהלים לעיסוק בנגעים ואהלות, כי שניהם מביאים את האדם אל התכלית הרצויה, שניהם מלמדים אותו את הדרך אשר ילך בה.

צא וראה איך אנו מתפללים: "אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו ותן בלבנו... ללמוד וללמד לשמור ולעשות". המדרגה הקטנה ביותר היא "ללמוד", לאחריה "ללמד לאחרים", לאחריה "לשמור על מצוות לא תעשה" ולאחריה "לקום ולעשות מצוות עשה".

אמור מעתה: המדרגה הגבוהה ביותר של לימוד התורה היא כשהאדם עוסק במשא ומתן ונצמד בכל נפשו ומאודו למצוות התורה והלכותיה, כי אז כל אימת שהוא נמנע ממצוות אסורים במשא ומתן שלו ומקפיד לעשות רק רצון ה', הוא לומד ממילא את התורה על מנת לשמור ולעשות, והוא מתייחד על ידי כן עם בוראו ועושה קישוטין לשכינה, ובוודאי יתקיים בו מה שאמר התנא (אבות פ"ד מ"ה): "הלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות".

היצר הרע מפתה את האדם להפריד בין התורה שהוא לומד לבין אורח חייו הכללי, כי הוא יודע שתכלית הלימוד הוא לשנות את האדם. באו הבעש"ט הק' ותלמידיו והזהירונו שלא להתפתות ממנו, אלא לזכור תמיד מה תכלית הלימוד, ולהרגיל את עצמנו ללמוד באופן שהתורה תקרב אותנו אל בוראנו בכל רגע ורגע מחיינו.

מזמורי תהלים בנגעים ואהלות

דוד המלך ע"ה ביקש מהקב"ה (מדרש תהלים מזמור א) שהקורא במזמורי התהלים שלו, יחשב לו כאילו עוסק בנגעים ואהלות. לאור זאת הפליגו הצדיקים מאוד

⁷ ראה ספה"ק יסוד העבודה ח"ב פרק ו' אות י"ט.

המחליף פרה בחמור

מציעא ק, א) המחליף פרה בחמור, הוא חשוב מאוד לפני הבורא ברוך הוא, כל שכן אם עושה הדבר ומחליף פרה בחמור, ומנהיג עצמו בזה על פי התורה, וודאי יותר חשוב עבודה מעולה, כי בכל דבר שיש בעולם הכל לא בראו אלא לכבודו, וכל דבר קטן וגדול אינו מתנהג כי אם על פי התורה, אם לא באומות שמתנהגים על ידי מזלות, ומכל דבר יכול לעבוד את ה', ולהכיר נפלאות הבורא ברוך הוא, ושכל העליון ישיג מתוכו, וגם כן בפשוט, אם מתנהג על פי התורה, דהיינו איפה צדק ומדה צדק ומאזני צדק, הוא גם כן מקיים מצוה, ואמרו ז"ל (קדושין לג, ב) ישב ולא עבר עבירה וכו', ואם כן כשמתנהג כן, אזי הוא עוסק בתורה תמיד, אפילו בשעה שעוסק בסחורה".

סוף דבר: כל אחד יש לו את החלק בתורה השייך לו, וכל החלקים מטרם אחת – ללמד את האדם היאך לתקן את מעשיו ולהתקרב אל בוראו. אף אצל הצדיקים הקדושים אשר בארץ מצאנו שכל אחד יחס את הכוח לקבל יראת שמים לחלק אחר בתורה. ולמשל הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א אמר שהכח לקבל יראת שמים הוא בעיקר מלימוד טור בית-יוסף חלק אורח חיים. לעומת כן הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זיע"א אמר ששאב את מדרגותיו מלימוד חושן משפט, וכן הלאה. כל אחד יש לו חלק אחר בתורה ואם יתפלל ימצאנו.

לאחרונה שמעתי אברך יקר מתאונן על כאבו כשדמעות בעיניו: עסקתי עד היום על התורה ועל העבודה ונמנית על חשובי האברכים בקהילתי עד שהיו מכבדים אותי ומביטים עלי בכבוד ויקר. והנה נתגלגל הדבר ונאלצתי לצאת לעסוק למחייתי, וכמה קשה עלי מציאות זו כאשר אני מרגיש את עצמי חלול וריקן, בלי מזון ומחיה רוחניים...

ריחמתי על האברך, אך יותר משריחמתי על הרגשתו הפנימית, ריחמתי על השקפתו המעוותת. הלא מי הביא את האברך הזה למצב בו יזדקק לעבוד לפרנסתו אם לא הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכי אפשר להעלות על הדעת ח"ו שהביאו אליו בטעות?! בוודאי רצונו של הקב"ה שילמד תורה באופן זה. אין ספק שאברך זה ושכמותו צריכים לקבוע עתים בגמרא והלכה ובספרי חסידות, אבל יחד עם כן יוכלו אף בשעות אלו שהם עוסקים במלאכתם, לעשות את תורתם קבע ומלאכתם עראי, וזאת על-ידי שיתקשבו כל פעולה וכל פסיעה שיהיו לפי התורה.

וזה לשון ספה"ק "מאור עינים" (ליקוטים למסכת שבת, ד"ה נשאת ונתת באמונה)⁸: "עסק משא ומתן הוא גם כן עבודה ותורה, כי כמה דינים יש על זה, ואמר הרב הבעל שם טוב ע"ה נבג"מ, כי אם האדם הלומד את התורה לשם הבורא ברוך הוא, למשל אם לומד המשנה (בבא

⁸ הובא בספר בעש"ט עה"ת פ' בהר.

בין דורות הראשונים לדורות האחרונים

וראה נא מה שכתב בעל "חובות
הלבבות" בהקדמת ספרו: "ונשאל אחד מן
החכמים על שאלה נכרית מענין דין
הגירושין, והשיב את שואלו: אתה האיש
השואל על מה שלא יזיקנו, אם לא ידענו,
הידעת כל מה שאתה חייב לדעתו מן
המצוות, אשר אינך רשאי להתעלם מהם
ואין ראוי לך לפשוט בהם, עד שנפנית
לחשוב בשאלות נכריות, אשר לא תקנה
בידיעתן מעלה יתירה בתורתך ואמונתך,
ולא תתקן בה מעוות במידות נפשך? והנה
אני נשבע, כי מחמש ושלישים שנה אני
מתעסק במה שצריך לי ממצוות תורתך,
ואתה יודע רוב טרחי בעיון רוב הספרים
אצלי, ולא פנית לבי למה שפנית לבך
לשאל עליו. והאריך להוכיחו ולביישו על
זה".

זעק בעל "חובות הלבבות": הלא אין
יום שאין עוברים על האדם ניסיונות של
אמונה וביטחון הכלולים במצוות עשה
דאורייתא "אנכי ה' אלוהיך", אין שבוע
ואין חודש שאין עוברים עליו ניסיונות של
דיני ממונות ועניינים שבין אדם לחבירו,
וכי אין כדאי שישים מעייניו באלו, כדי
שידע איך להתנהג בפרוודור המוליך אל
הטרקלין, בטרם יפנה לעסוק בעניינים
שאינם נוגעים למעשה?!

ואמנם הרה"ק **השרף מקאצק** זיע"א
כבר אמר על דברי החובות הלבבות אלו
שאינם נוגעים היום למעשה, וזה לשונו
(הובא בספר שיח שרפי קודש ח"ג ערך

תורה, יג): "זאת היתה בימיהם שהיו
נשמות גבוהות וגופים טהורים בלי ערוב
מהבל עולם הזה, היה בידם להידיבק
בקדושתו יתברך בעומק המחשבה לחדוד עד
למעלה. אבל בדור הזה שהוא עקביים
כנגדם, ואשר על זה הוא נקרא עקבתא
דמשיחא, וכל אדם נתערב בעולם הזה וטח
מראות עיניהם מהשכל לבותם, בלתי אפשר
להגיע גם להתעוררות הנפש אם לא בעסקן
דווקא בהלכות גירושין וכדומה שמשמש
בתורה הקדושה למצוא בה טעם". וכדברי
השרף מקאצק יש גם בשם מרן החתם סופר
זצ"ל.

אכן מה יעשה מי שלא זה ולא זה
בידו? מה יעשה מי שמצד אחד אינו אומר
תהלים מפני שהוא חס על כבודו שלא
יתחלל ח"ו, ומצד שני בעת עסקו בסוגיות
הש"ס, אינו עוסק בהן כלל כדי להבעיר בו
שלהבת אש הקודש, אלא הוא מתנצח ברוב
הזמן עם החברותא שלו ומנסה להוכיח לו
שהצדק עמו. הלא אדם כזה יוצא קרח
מכאן ומכאן ומאבד את ימיו לריק.

הגיע הזמן להחליף את הסוגיא

סיפר לי יהודי: למדתי חמש שנים
בחברותא עם חברי. יום אחד הוא מודיע לי
שהחליט לעזוב אותי ולבחור לו יהודי אחר
לחברותא. לשאלתי מה זה ועל מה זה הוא
עושה כן, השיב כי הנה זה כבר חמש שנים
שהם לומדים רק סוגיא אחת וכבר היא
יוצאת מאפו. מעתה רצונו להחליף לו חבר
ללימודים ולהתחיל בלימוד סוגיא חדשה.
"והלא למדנו סוגיות שונות בלי סוף" –
אמרתי בפליאה – "ומדוע אתה אומר
שלמדנו רק סוגיא אחת?" "לא, לא" – אמר

חמול על מעשיך

וכמה גדולה הרחמנות על אברך זה אשר קשה לו להאמין כי יש תענוג יותר גדול ויותר אמתי מהתענוג המזויף שהוא מרגיש, ומחמת כן הוא נשאר בשלו והתענוג האמיתי הולך ומתחמק ממנו. וכמה גדולה הרחמנות על לומדים אלו שעסוקים אך ורק בהתנצחות וסבורים שזה התענוג הכי גדול שאפשר להשיג מלימוד התורה, בעוד התענוג האמיתי שאפשר להשיג מלימוד התורה, שהוא תענוג אין סוף, הולך ומתחמק מהם.

הללו מביטים על בעלי המעמד המשמשים במשרות תורניות ומורים באצבע: "זה מוצלח אמיתי". מאידך כשרואים את האנשים הפשוטים בעלי הענווה אשר עוסקים על חלקם בתורה, אם בבית המדרש ואם בבתי המסחר, הם נדים להם בראשם: "נעבעך, לא נתמזל מזלם של אלו". אך מה שאינם יודעים הוא, שבין אותם אנשים 'פשוטים', ישנם אנשים המאושרים בהרבה מכל אותם בעלי המשרה, כי התורה שהם לומדים כדבעי, מלבשתם ענווה, מאירה להם את העיניים, משיבה להם את הנפש, ומסיבה להם עונג שאין לתארו.

כל זה לימדנו הבעש"ט הק' זיע"א והתחנן בפנינו שנלמד כדבעי ולא נפסיד בידים את התועלת האמיתית שאנו יכולים להוציא ממנו. והעיקר הוא להרבות בתפילה שיאיר עינינו בתורתו ויכוון אותנו לחלקנו בתורה כדי שנלמד באמת כפי שצריך ללמוד.

לי חברי – כבר חמש שנים שהסוגיא אחת היא, האם אני צודק או שמא אתה צודק...

לדאבוננו ישנם לומדים רבים כל-כך שזה כל מה שמעסיק אותם בעת לימודם, מי צודק, והשאלה נשאלת: התורה מה תהא עליה? וכי לא חבל על הימים ההולכים מבלי לשוב?! הלא התורה צריכה להביא את האדם לידי מעלה, היא עשויה לשמח לו את הלב ולהאיר לו את העיניים, ואם אין הלומד מגיע לכל אלה, יחליף את הסוגיא שלמד עד כה ויצא לבדוק בספרי החסידות באיזה אופן יש ללמוד את התורה הקדושה.

בין תענוג אמתי לתענוג מדומה

לפני כמה שנים אמרתי לאברך אחד: אינך יודע כמה תענוג יש בלימוד לפנות בוקר כאשר הראש פנוי והמוח צלול ואוויר העולם עדיין צח ונקי, ואילו היית מנסה אותו פעם אחת, היית רואה כמה תענוג יש בכך ולא היית מוותר עליו בקלות. השיב לי בן שיחי ואמר: "ואתה אינך יודע כמה תענוג יש בלישון עד השעה תשע".

הרהרתי בתשובתו של אברך זה והבנתי לרוחו. הלה הרגיש עד כה בחוש את התענוג של שינת השחרית עד שאינו זקוק להאמין שהיא מענגת אותו, וכשאני בא עכשיו לגלות לו שאם ישכים קום ירגיש תענוג גדול בהרבה, הוא זקוק להאמין לי, ולכן הוא שואל: אני רוצה להאמין לך שהצדק עמך, אבל איך אוכל להאמין לך אם לא הרגשת אף פעם את התענוג שיש בשינה עד השעה תשע.

התועלת שבגידול ילדים מוגבלים בעלי נשמות גבוהות

הנשמה לך והגוף שלך

ישנן משפחות רבות שהקב"ה הפקיד בידן נשמות טהורות בעלי גופות חולים וההתמודדות (coping) שלהן עם פיקדונותיהן תוך כדי התחזקות באמונה וביטחון, זוהי החלק שלהן בתורה. והנה גם **מי שלא קיבל פיקדון זה, ראוי לו לעסוק בסוגיא זו**, כי הלא גם בהלכות איסור והיתר, ישנן הלכות השייכות רק לישראלים וישנן הלכות השייכות רק לכהנים וישנן השייכות רק למלכים, ואעפ"כ כולם עוסקים בכל ההלכות. אף הלכות ההתמודדות עם ילדים חולים, למרות שהן שייכות למשפחותיהן בלבד, ראוי לו לכל אדם באשר הוא לעסוק בהן.

ההעלם מצוי והשכחה רבה

ואולם החלק הראשון מהשיעור שייך לכל אחד באופן פשוט, ולא דווקא למשפחות אלו, כי מי אינו זקוק לחיזוק באמונה וביטחון. וזאת נדע שגם מי שמדמה בנפשו שהוא איתן באמונתו וחזק בביטחונו, זקוק לחיזוק שוב ושוב, כי מטבע האדם שאם אינו חוזר הוא שוכח, וכפי שישכח הלכות איסור והיתר אם לא יחזור עליהן, כן ישכח הלכות האמונה והביטחון אם לא יחזור עליהן. כשנדע שהאמונה והביטחון הם מצוות ככל שאר

מצוות התורה, נשכיל ונבין שאין להם ענין רק לאנשים מדוכאים בלבד, אלא שייכים לכל אחד בכל מצב, כי כל אחד חייב לעסוק בהן וללמוד פרטיהן ודקדוקיהן.

וכבר כתב הרמח"ל זצוק"ל בהקדמת ספרו "מסילת ישרים": "אמר המחבר, החיבור הזה לא חיברתיו ללמד לבני האדם את אשר לא ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפורסם אצלם פרסום גדול. כי לא תמצא ברוב דברי, אלא דברים שרוב בני האדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי רוב פרסומם וכנגד מה שאמיתתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצוי מאד והשכחה רבה. על כן אין התועלת הנלקט מזה הספר יוצא מן הקריאה בו פעם אחת, כי כבר אפשר שלא ימצא הקורא בשכלו חידושים אחר קריאתו שלא היו בו לפני קריאתו, אלא מעט. אבל התועלת יוצא מן החזרה עליו וההתמדה, כי יזכרו לו הדברים האלה הנשכחים מבני האדם בטבע, וישים אל לבו חובתו אשר הוא מתעלם ממנה".

להאיר מתוך החושך

ומטעם נוסף צריך כל אחד לעסוק בדברי חיזוק שוב ושוב ולא לסמוך על שהוא מחוזק ועומד, כי פעמים הרבה יש שהאדם שכבר עמד בפני ניסיון וכבר עזר

גרשון הם הצדיקים המגורשים בעולם הזה וכל ימיהם הם בצער והם כגרים לא ישבעו בטובה... והנה על בחינת הצדיקים שנקראים בני גרשון אמר הכתוב **כי צורכם בעולם הזה לעבוד ולמשא, לעבוד את ה' ולמשא, הוא מידת הסבלנות, לבל יקשה בעיניו על ככה, אך לקבל הכל באהבה וחביבה...** וזהו שאמר "ואהבת את ה' אלוךך בכל לבבך ובכל נפשך" ופירשו חז"ל אפילו הוא נוטל את נפשך, הוא רצונך. רוצה לומר **אע"פ שלפעמים נוטלים מהאדם הרצון שלו חלילה, כי ברצונו לעבוד את ה' ובאים עליו התנגדויות ועיכובים בעל כרחו. בכל זה יבין וישכיל כי גם זה רצון ה' יתברך לעבדו גם כזה.**

ברכת המזון בלי טעם

זה עתה סיפר לי יהודי שלפני כשנתיים ימים התחיל להתחזק מאוד בברכת המזון, ומאז ועד עתה היה מברך בכוונה עצומה והיה מרגיש תענוג נפלא בכל מילה שהוציא מפיו. הגיעו הדברים לידי כך שהיה נוטל את ידיו לסעודה רק כדי שיוכל לברך לאחר מכן ברכת המזון. והנה קרה לו מקרה ובבת אחת איבד את טעמו בברכת המזון, עד שכבר התחיל להסתפק שמא טוב לו יותר שלא ליטול ידיים כלל כדי שלא יצטרך לברך ברכת המזון, כי מה יערב לו להקב"ה ברכת המזון כזו שהיא חלולה וריקנית.

הלא אליו דייקא דיברו הצדיקים, באמרם לו **שאיבוד הטעם בברכת המזון בא לו גם-כן מאת ה', כי רוצה הוא שיעבדנו בברכת המזון גם כשאין מרגיש בה טעם.**

לו הבורא והאיר לו את הדרך, חוזר ונופל לאחר זמן לתוך חושך ואפילה, ולכן הוא צריך לשמוע וללמוד דברי חיזוק כפעם בפעם כדי לדחות את החושך בבוא העת עד שיואר לו שוב.

להאיר מתוך השכה

וזה לשון הספה"ק "בית אהרן" (פרשת תצוה): **"להעלות נר תמיד" – שיהיה האור אצלו תמיד, כי לפעמים נחשך אצל האדם והוא נמשך מהיצר הרע, ויש עוד אופן אחר שאינו נמשך מהיצר הרע, רק שמראים לו מן השמים כאילו חשוך לו, והוא מסך המבדיל, כדי שישבור המסך ויאיר לו ביותר, וזהו עיקר השלימות! וזה נקרא "כתיית למאור" – יכתת וישבור את המסך, "למאור" – כדי שיאיר לו.**

עבודה בבחינת עבד לאדוניו

כן דיבר בקדשו הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א, שמטעם זה נוטלים לפעמים מן האדם את מדרגותיו ומחשיכים לו הדרך, משום שהאדם צריך לעבוד את בוראו בשתי בחינות, אחת בחינת אב לבן שהיא ברגש ותענוג, ואחת בחינת עבד לאדוניו שהיא בלי רגש ותענוג, ואינו יכול לבוא לשלמותו עד שלא יעבוד אותו בשתי הבחינות, ולכן נוטלים ממנו לפעמים את מדרגותיו, כדי שיעבוד אז את בוראו בלי רגש ותענוג אלא כעבד לאדוניו.

וכן איתא בספה"ק "תפארת שלמה" (פרשת נשא): **נשא את ראש בני גרשון גם הם – הנראה לי דהנה הלוויים הם הצדיקים הנלווים ודיביקים בה'... והנה בחינת בני**

ישמח לוי יצחק במתנת חלקו

כן ידוע על הרה"ק ה"קדושת לוי" מברדיטשוב זיע"א שאיכר את גודל מדריגותיו והתלהבותו לכל דבר שבקדושה ובא ללמוד אצל המגיד הק' מקאזניץ זיע"א למשך תקופה ארוכה בת שנה ומחצה, ולימדו להתפלל כיהודי פשוט עם פירוש המלות עד שבת אחת כשהגיע המגיד בתפילת השחרית ל"ישמח משה במתנת חלקו", אמר: "ישמח ר' לוי יצחק במתנת חלקו", ובאותו רגע חזרו לו כל מדרגותיו. הראית לדעת שאפילו אותו צדיק שהיה ידוע בהתלהבותו הגדולה עד שהיה רוקד על השולחנות ומהפך את הכלים מרוב התלהבות ודביקות, ניטלו ממנו כל מדרגותיו עד שלא הרגיש שום טעם בשום דבר שבקדושה במשך שנה ומחצה.

ומאי נימא אנן שפלים שבשפלים, הלא ביום מן הימים עלולים אנו למצוא את עצמנו בתוך ענן חושך וערפל, אם מחמת היצר הרע, כדברי הבית אהרן, ואם מפני שהקב"ה רוצה שנשבר את המסך המבדיל ונזכה לאור יותר גדול משהיה בתחילה. ועל כן אנו זקוקים לעסוק בדברי חיזוק שוב ושוב ולעולם לא להסתפק במה שכבר התחזקנו בעבר.

מצות עשה לחזק את הלב

וראה זה מצאתי עוד טעם אחר מדוע יש לו לאדם להתחזק שוב ושוב, כי לדברי הסמ"ג כל פעם שהאדם מתבונן במצבו הקשה ומחזק בלבו את האמונה שהקב"ה

עשה לו כן לטובתו, הרי הוא מקיים בזה מצות עשה דאורייתא, וזה לשון הסמ"ג⁹ (עשין סי' יז): **מצות עשה לצדק את הדין על כל המאורע**, שנאמר (דברים ח, ה) "וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מייסרך". דרשתי העשה הזה לרבים, אם אחד אחר שעשה תשובה לא יבוא עניינו בטוב כאשר בתחילה, **מצות עשה לחשב בלבו כי לטובתו נשתנו ענייניו**, כי קודם שעשה תשובה היה הקב"ה משלם לו שכר המצוות שעשה בעולם הזה כדי לטרונו מן העולם הבא, שנאמר (דברים ז, י) "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, לא יאחר לשונאו אל פניו ישלם לו". וכדרך שהוא עושה לשונאיו לשלם להם שכר המצוות שעשו בעולם הזה, כך משלם לאוהביו לעולם עונש העבירות שעשו בעולם הזה, כדי שיהיו זכאין וקיימין לחיי העולם הבא.

הוי אומר: כשאדם שנמצא באיזה קושי המאיים לשבור את לבו, מתבונן בדברי חיזוק או מקשיב לדרשה כדי לחזק את נפשו, ידע שקיים בזה מצות עשה דאורייתא, כי זה רצון הבורא שמתוך הקושי יעלה ויתחזק בהבינו שכל מה שנעשה הוא אך ורק לטובתו.

אחרי ה' אלוקיכם תלכו

ומעתה ניתנה ראש ונשובה אל אותו ניסיון שפתחנו בו. אותן נשמות טהורות שהוכנסו לגופים חולים ומוגבלים, באו לזה

⁹ לרבינו משה מקוצי מגדולי רבותינו הראשונים — על תרי"ג מצוות כתבה בשנת י' לאלף השישי.

שונה הדבר כשמגדלים ילדים כאלו, כי אז הנתינה היא בלי לצפות לשום תמורה וגמול, והיא הנתינה הקרובה ביותר לנתינתו של הקב"ה. ונמצא שהמגדלים ילדים אלו בביתם, נמצאים כל חייהם בנתינה טהורה ומדמים עצמם לקונם בכל רגע ורגע ביום ובלילה, ועל ידי כן הם זוכים ומתקרבים לבוראם מיום ליום ומשעה לשעה ונעשים מרכבה לשכינתו יתברך.

מה העדות והחוקים והמשפטים

סיפר יהודי בשער בת רבים אשר אלוקים חנן אותו בילד כזה ונסתפק מה ה' רוצה ממנו שיעשה עם הילד ובמה יחנכו. בא לשטוח את ספיקותיו בפני האדמו"ר מאמשינוב שליט"א.

אמר לו האדמו"ר מאמשינוב יסוד גדול: אם הקב"ה הוריד נשמה זו לעולם והכניסה בגוף כזה, אין ספק שזה לטובתה, כי אין הקב"ה מביא רעה לעולם, ואם כן תפקידך להמשיך רצון ה' על-ידי שתדאג לדבר אחד בלבד, והוא – טובת הילד. תאכילהו, תשקהו, תנקהו וכן הלאה וזוה תקיים את המוטל עליך.

הוסיף האדמו"ר מאמשינוב ואמר: "אם לילד יהיה טוב, גם לך יהיה טוב". וכמה עומק יש בדברי הצדיק, כי כך הוא טבע העולם, ככל שהאדם מתמסר להיטיב לזולתו ללא קבלת תמורה, כך הוא מרגיש תענוג ואושר שאין לתארו ואין לשער. ואנשים רבים שניחנו בילדים כאלו בביתם מעידים על כך בשפה ברורה, שהתמסרותם להם להיטיב להם עוד ועוד, גורמת להם תענוג עילאי שאין כדוגמתו.

העולם עבור תכלית מסוימת, ומשפחות יקרות נבחרו לשמור עליהן ולעזור להם לקיים את תכליתן.

והנה אחד מהקשיים הגדולים שיש להן למשפחות אלו, הוא במה שאין רואים שום תכלית בגידול ילדים אלו. כי הנה כשמגדלים ילדים בריאים וחזקים, גם אם בתחילה אין רואים את התכלית ואף מתייסרים מעט בצער גידול בנים, עם זאת מתפללים ומייחלים שבבוא היום נרוה מהם נחת דקדושה ונוביל אותם אל חופתם בתופים ובמחולות. אבל כאן אין כמעט למה לייחל, ולכן התחושה היא לפעמים של עבודת פרך, עבודה כזו שאינה מצמיחה פירות.

נתינה ללא תנאי

אכן התשובה הראשונה היא, כי גם אם נניח שאין שום תכלית מצד ילדים אלו, הלא תכלית עצומה יש מצד הוריהם בעצם זה שמתמסרים אליהם לגדלם ולטפחם מבלי לקבל מהם תמורה. כי הנה האדם מצווה להדמות לעליון "מה הוא חנון ורחום, אף אתה ה' רחום וחנון" (שבת קלג, ב), ובזה מתדבק האדם בקונו ומקיים מצות "אחרי ה' אלוקים תלכו" (סוטה יד, א). ואמנם כפי שהקב"ה טוב ומטיב בלי סוף ובלי לקבל תמורה, כן מחויב האדם להטיב בלי לקבל תמורה.

והנה כשמגדלים ילדים בריאים, קשה מאוד שהנתינה להם תהיה לשמה ממש, כי עמוק עמוק בתוך הלב, מצפים לקבל מהם איזה גמול.

לו: חז"ל אמרו שבעולם האמת יושבים עליונים למטה ותחתונים למטה, דע לך שכמה שאתה מעלה דבר זה בדמיוןך, הוא הרבה יותר ממנו, וממש עולם הפוך הוא.

עוד סיפר לו רבי שמעון בחלומו: פעם שהיתי בבית החולים הדסה שבהר הצופים בתקופה שקודם הפסח, וכשראיתי שחג הפסח ממשמש ובא, עשיתי ככל שביכולתי להשתחרר מבית החולים לליל הסדר כדי שאוכל לערוך אותו כראוי עם בני ביתי. אולם הדבר לא עלה בידך, כי מחמת מצב בריאותי הרופף לא הניחו לי לצאת. בלית ברירה, ברחתי לי מבית החולים ללא רשות ובאתי לביתי... אותו ליל הסדר, אשר הגיע לי בקושי רב ובמסירות נפש של ממש, היה מרומם מאוד, והרגשתי שלא אשכח אותו לעולם. והנה כשבאתי לכאן לעולם האמת, ראיתי שאין עושים כל-כך עסק מליל סדר זה. התרצה לדעת ממה עושים כאן עסק? ממעשה אחד של חסד! אין לך מושג כמה שווה מעשה אחד של חסד!

עליונים למטה ותחתונים למעלה

אנשים סבורים שהעולם עומד על המעשים הגדולים שפועלים גדולות נצורות ומותירים רושם עצום בעולם. שקר וכזב! העולם עומד על מעשי החסד הקטנים אשר אותן משפחות המגדלות את ילדיהם החולים, עושים אותם שעה שעה במסירות נפש עצומה.

נוטים אנו לחשוב שכאשר חז"ל אמרו "עליונים למטה ותחתונים למעלה", התכוונו לשני אנשים דווקא, אשר כאן

הצדיק שעזב את שולחנו כדי להרגיע את התינוק

ועוד זאת יש לידע שאנשים אלו נעשים מרכבה לשכינה באשר מגלים מידת חסדו של הקב"ה בזה העולם, ועל ידי כן הם מטיבים לא רק לעצמם, אלא אף גם לכל העולם כולו, כי הם מעוררים בכך מידת החסד וממשיכים הרבה חסדים לעולם אע"פ שאין העולם כדאי.

הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זיע"א הסב פעם בסעודה שלישית על שולחנו לפתע שמע תינוק אחד ממשפחתו בוכה. התרומם הצדיק מכיסאו, עזב את עדתו ונכנס לנדנד את העריסה כדי להרגיע את התינוק. כל החסידים תמהו נוכח התנהגותו של הרבי שעזב אותם כדי לנדנד עריסה של תינוק. אך הצדיק ביקש ללמדם פרק במידת החסד. הראה להם הצדיק בהתנהגותו הטהורה שכל אימת שיש איזה דבר המעורר אצל האדם את מידת הרחמנות שלו, ילך ויוציאה אל הפועל, כי גם אם אין זה נחוץ כל-כך עבור פלוני, הלא הוא עצמו נעשה בזה מרכבה לשכינה ומביא חסדים לעולם.

אין לך מושג כמה שווה מעשה אחד של חסד

היו בירושלים שני גבאי צדקה, הגה"צ ר' שמעון קלפוס זצ"ל ויבלח"ט הגה"צ ר' מרדכי אהרן שיינברגר שליט"א. עשו ביניהם תקיעת כף שמי שיסתלק ראשון מן העולם, יבוא לספר לחבירו מהנעשה בעולם העליון. נסתלק רבי שמעון ובא לרבי מרדכי אהרן בחלומו, וכה אמר

כמה שהווייל מכספו, ראה שאין בכך שום תועלת.

אמר לי העשיר: "צרובה לי בלבי ההרגשה שהרגשתי אז, שאם אין הקב"ה רוצה, שום דבר לא יועיל, לא כסף ולא זהב ולא מילים יפות ומלוטשות, והרגשה זו טובה היתה יותר מכל כסף וזהב שבעולם".

לפני כבוד – ענווה

יש והאדם יש לו שורה ארוכה של ילדים צדיקים ההולכים בדרכי טובים, והתמונה כבר מוכנת לנגד עיניו יומם ולילה איך יישב בגיל זקנה ושיבה בעודו מוקף בנחת טהורה מכל עבר. הוא מרגיש שחיי מסודרים לו ומכה לעצמו על כתפו. והנה ביום בהיר אחד, מודיעים לו הרופאים שנולד לו ילד מוגבל, נשמה טהורה בגוף חולה. בבת אחת התמונה שהיתה לו עד כה במוחו מתקלקלת. הן מעולם לא העלה בדעתו שהוא ימנה על אלו שמתמודדים עם ילד כזה בביתם. מבטו על העולם משתנה פתאום, הענווה עוטפת אותו ולפתע הוא מתחיל לדבר עם בוראו בקרבה יתירה. **שלימות עצומה היא עבור אדם זה ושכרה הרבה מאוד לנצח נצחים.**

עוונותיך ופשעיך יבופרו

והנה מלבד ענין הנתניה והענווה שדיברנו עליה עד כה, יש עוד דבר שמשפחותיהם של ילדים חולים אלו מתמודדים בו, והוא ענין הבושה. ואם אמנם אין בושה זו אמיתית, שהרי לא עשו שום דבר רע במה שנולדו להם ילדים כאלו, ואדרבא יש להם להתגאות במה שהקב"ה

בעולם הזה ישב האחד בשולחן המזרח והשני מאחורי התנור ובעולם האמת יחליפו את מקומם. אך האמת היא שפירוש זה נכון גם כלפי אדם אחד, אשר סבור לתלות את זכויותיו במעשים גדולים שעשה, וכשיבוא למעלה יראה כי ההתמודדויות הקטנות שהיו לו בביתו, אשר גרמו לו להתחזק באמונה וביטחון ואשר פרחו תיכף ומיד מזיכרונו, הן המה התחתונים שיושבים למעלה ופותחים עבורו שערי גן עדן.

למען תדע כי אני ה'

והנה עוד תועלת גדולה יש לאלו המגדלים ילדים חולים בביתם, כי בהיותם מתעסקים עם ילד חולה השרוי במצוקה גדולה מחמת מגבלותיו הרבים כאשר אף הם נכנסים מדי פעם למאורעות בלתי קלים מחמתו, הם מגיעים להכרה עמוקה שאין עוד מלבדו ושאין כל תוקף לכוחם ועוצם ידם. והכרה זו מתנה גדולה היא, כי היא מביאה את האדם לידי שלימות גדולה. יכולים אנשים לחיות את כל ימי חייהם מבלי לבוא להכרה זו, והנה הללו באים אליה חיש מהר מחמת פיקדונם היקר הנמצא בתוך ביתם.

סיפר לי עשיר גדול מאוד, שהוא זוכר כיום אתמול, איך באה לו הידיעה על אביו שחלה ונלקח לבית החולים. מילא את כיסיו בחבילות הרבה של שטרי כסף, כאשר בדעתו לשחד בהם את הרופאים לפי הצורך, ויצא לדרכו לעבר בית החולים. בבואו לבית החולים, התחיל להווייל מכספו על ימין ועל שמאל כדי שיטפלו באביו כאחד השרים החשובים אשר בארץ, אך

והביזיונות. טובים הם מכל המלקויות וסיגופי תעניות שבעולם. כשישאלו את האדם: החפץ אתה שיביאו עליך הפסד ממון? יצווח מיד: חס ושלום! החפץ אתה שיפילו את ביתך? חס ושלום! החפץ אתה במיתת בנים בטרם עתם? חס ושלום! אומר לו החכם: בחיך! איך יתכפרו עוונותיך ופשעיך? ואולם אם תסכול ביזיונות ועלבונות, תוכל להישאר עם ביתך ובני ביתך ועוונותיך ופשעיך יכופרו.

הסוגיא תמה ולא נשלמה. יש עוד חלקים הרבה ועניינים הרבה שטעונים ליבון, ועוד חזון למועד.

בחר בהם להיות שומרים נאמנים לנשמות גבוהות אלו, בכל זאת הם מתמודדים מדי פעם עם ביטויים קשים מאוד היוצאים מפיותיהם של אנשים סכלים, והבושה משתלטת עליהם באותם רגעים.

כדי להקל מצערם ברגעים אלו, כדאי להם לזכור מה שהביא הבית אהרן זיע"א (ליקוטים קנט, עמוד ג) מספר "קול בוכים" (למוהר"ר אברהם גאלנטי זצוק"ל תלמיד הרמ"ק זיע"א – על מגילת איכה), וזה לשונו: **הטוב מהכל כדי לכפר על העוונות והזדונות והפשעים, הוא סבילת העלבונות**

יום ד' פרשת פקודי – כ"ט אדר א' תשע"ט

לזכות לגן עדן בעולם הזה מתוך הקושי והצער

לגילוי עצום בעת קריעת ים סוף, כאשר ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, היו מהם שעבדו לפסל מיכה. והגם שזכו לגילוי הגדול בעת מתן תורה, כאשר נתקיים בהם הפסוק "אתה נגלית בענן כבודך", עבדו לאחר מכן לעגל הזהב. אך **היום שהשכינה בהסתר, אף היצר הרע נחלש כנגדה.** אם תאמר אפוא כי הימים הראשונים היו טובים מאלה ותתגעגע לאותם ימים, מבלי לזכור שגם היצר הרע היה גדול אז ביותר, תדע שלא מחכמה שאלת זאת.

כשהחכמה מרובה הניסיון גדול

בספה"ק **"פרי הארץ"**¹⁰ (פרשת נשא) איתא שזהו הפירוש בלשון התנא (ברכות סג, א): **"כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין"**. כי הנה לכאורה תמוה: וכי הוא זה שצריך להתנזר מן היין שלא יבוא לידי חטא? הלא איפכא מסתברא, זה שלא ראה סוטה בקלקולה ולא ידע מה הם פירותיו הבאשים של היין, לו היינו אומרים שיתנזר מן היין כדי שלא יבוא לידי קלקול, אך זה שראה וידע מה תוצאות היין, מה לו להתנזר ממנו, הלא בוודאי לא יבוא לידי קלקול על ידו? אך התשובה היא כי **דווקא מפני שראה סוטה בקלקולה והואר לו חלק זה בתורה, עלול יצרו להתגבר עליו**

אל תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה

אלו שיש להם קושי בתוך גופם או ביתם, הן אם מדובר בילדים מוגבלים השוהים בתוך הבית, הן אם מדובר בחולי משל עצמם, הן אם מדובר בקשיים אחרים, יש להם ללמוד היאך להתייחס אל הדבר על-פי התורה.

והנה שלמה המלך ע"ה אמר בחכמתו (קהלת ז, י): **"אל תאמר מה היה, שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה"**. הורה לנו החכם שלא נאמר כי פעם היו מוחות חזקים, גאונים וחכמים, צדיקים קדושים וטהורים, אך היום נחלשו הדורות ואין לנו כל אלה, כי אמירה זו אינה נובעת מחכמה. הקשה הרה"ק **רבי דוד משה מטשורטקוב** זיע"א: מדוע אין אמירה זו נובעת מחכמה? הלא מציאות היא שפעם היה בית המקדש ומזבח וקרבנות ושרתה השכינה לעין כל, והיום אין לנו כל אלה ועל זה דווה נפשנו.

זה לעומת זה עשה האלוקים

פירש הרה"ק מטשורטקוב: לית מאן דפליג שפעם היתה השכינה בהתגלות והיום היא בהסתר, אך אל תאמר שמפני כן היו הימים הראשונים טובים מאלה. כי **ככל שהגילוי היה יותר גדול, כך היה כנגדו היצר הרע יותר בתקפו, כי זה לעומת זה עשה האלוקים.** ולכן תראה שהגם שזכו ישראל

¹⁰ להרה"ק רבי מנחם מענדיל מוויטבסק זיע"א.

לא יקח מן האדם את כח הבחירה שלו, ולכן אם נראה אחד מתנסה בניסיון קשה יותר משאר בני אדם, נדע בוודאי שמצד שני יש לו אור גדול עד מאוד.

המציאות מוכיחה שכל אלו שמתמודדים עם קשיים מיוחדים בביתם, זוכים לגילויים עצומים באמונה ובקרבת ה' אשר אין נותנים אותם משמים לאנשים פשוטים. כי אילו היו נותנים אותם לאנשים פשוטים, היו מאבדים את כח הבחירה שלהם, ורק לאנשים אלו ולמשפחות אלו שניסיונותיהם גדולים מן האחרים, יכולים ליתן גילויים אלו מן השמים.

אין להם אמונה יש להם ידיעה

יכולים אנו לראות כמה וכמה אנשים, אשר הקשיים והיסורים שהם מנת חלקיהם מסמרים שערות ראש, נעשים אבן שואבת לאנשים שבורי לב החפצים להתחזק. כי רק אלו שזוכים לגילויים גדולים של אמונה וביטחון, יכולים להשפיע על אחרים ולשפוך אור על שברם.

שוחחתי עם יהודי בעל גוף חלש ומוגבל הנע ונד בכיסא גלגלים. אמר לי היהודי בתוך השיחה: אנשים שואלים אותי אם יש לי אמונה. הם לא מבינים שאיני זקוק לאמונה, כי יש לי ידיעה. אני מרגיש בחוש את ה' אלוקים העומד מעלי ודואג לכל צרכי.

יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו

אמנם כן, בד בבד זקוקים אלו לזכור שללא תפילה לקבל גילויים אלה, לא יקבלום, שהרי גילויים אלו באמונה וביטחון, חלק מחכמת התורה הן, וחכמת התורה אי-אפשר להשיג בלי תפילה, וכמו

מעתה, כי כן הוא הדרך שאם מאיר לו מצד אחד, היצר מתגבר עליו מצד אחר, כי זה לעומת זה עשה האלוקים.

וזה הטעם גם במה שידוע שכל מי שחכמתו מרובה ממעשיו שרוי בסכנה גדולה, כי מאחר שחכמתו מרובה, חייב יצרו להתגבר עליו כדי שתישאר אצלו הבחירה, ואם כן עלול הוא בקל להימשך אחריו וליפול ח"ו לתהום רבה.

גילוי מתוך ההסתר

וכן האריך הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א (רסיסי לילה, יג) לבאר שכל פעם שנסתם גילוי אחד, נתבטל יצר הרע אחד כנגדו. ולכן תראה שכיון שהתחיל ירידת הדורות ובטלה נבואה בטל יצרא דעבודה זרה. יכולים אנו לראות בעינינו שאותו כח משיכה שמשך רבים וטובים בדורות שלפנינו לכתות שהוקמו אז, נחלש בימינו וכמעט שנעלם לגמרי.

וכן איתא בשם הרה"ק רבי מרדכי שלמה מביאנא זיע"א: בו בזמן שהתורה אמרה (דברים לא, יח) "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", כתבה ג' לשונות של חזיון: "חזקו ואמצו אל תראו ואל תערצו מפניהם" (שם פסוק ו), "חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה" (שם פסוק ז), "חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל" (שם פסוק כג), כי בכל זמן של הסתר, יכולים מנגד לחזק ולהתחזק כי זה לעומת זה עשה האלוקים.

ההולכים בחושך ראו אור גדול

ומעתה נבוא ונקיש מה שלמדנו עד כה לענין בעלי הניסיונות, כאותן משפחות שיש בביתם ילדים מוגבלים. הקב"ה לעולם

אמרו לך שאם תראה שאינך עומד במעמסה, תתקשר בטלפון ויבואו העוזרים לסייע בעדך !!! מדוע לא התקשרת?"

אם רואה האדם שיסוריו ותלאותיו כבדים מנשוא, אין לו לנסות את כוחו לבד, אלא יתקשר בטלפון לבוראו ומיד יקבל גלויים גדולים כאלו אשר יעזרו לו לעבור את כולם באמונה וביטחון, בשמחה ובטוב לבב.

תפילה לעני כי יעטוף

יחד עם כן יש לזכור, שתפילתם של אלו השוריים במצוקה, פותחת את כל השערים ומיד מתקבלת, כי היא יוצאת מלב נשבר והיא כנה ואמתית. ולכן אמרו הפוסקים שאפילו הרמב"ם הסובר שחובת התפילה היא מדרבנן, מודה שבעת צרה היא מן התורה, כי בעת צרה הלב שבור ואין לך דבר שלם כלב שבור ואם כן מתקיים אז הפסוק "ולעבדו בכל לבבכם".

הרה"ק מפיאסצנא הי"ד זיע"א כתב: מכניסי דמעה הכניסו דמענתו לפני מלך א-ל רם ונישא – מה פירוש הבקשה שיכניסו דמענתו? כי בעוד המלאכים יכולים להבין ולתפוס בשכלם פשר התפילות או השירות ותשבחות של בני ישראל, אינם יכולים לתפוס בשום אופן פשר הדמעות, כי מה הם מבינים ביהודי כאוב אשר לבו נשבר בקרבו ועיניו נגרות דמעות כמים. על כן אומרים להם למלאכים: אל תיטלו את הדמעות לעצמכם כי אינכם מבינים בהן. טלו אותן והכניסו אותן לפני מלך א-ל רם ונישא, כי הוא מבין בהן.

שנוכה למלאות שליותותנו

אמנם פעמים הרבה אין בעלי

שאמרו חז"ל (נדה ע, ב): "מה יעשה אדם ויחכם? ירבה בישיבה וימעט בסחורה. אמרו: הרבה עשו כן ולא הועיל להם! אלא: יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". הוי אומר: הגילויים עומדים מוכנים ומזומנים לרדת אל האדם העטוף בקשיים, אבל כדי שירדו אליו וישיגו אותו, זקוק הוא לשאת תפילה למרום.

יתקשר בטלפון לבורא עולם

הגה"צ רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל¹¹ נשא את משלו ויאמר: מעשה ברופא אחד שמינוהו לראשונה בחייו לעמוד בראש מחלקת "טיפול נמרץ" [I.C.U.] בבית החולים, ואמרו לו שאם יראה שאינו מסתדר לבדו, יתקשר בטלפון ומיד יבואו כמה עוזרים לסייע לו... והיה בלילה הראשון, הוא התחיל להתרוצץ מפה לשם ומשם לפה בספק את צרכי החולים ותרופותיהם. אולם ככל שנקפו עברו השעות, הלכה המלאכה וכבדה. חולים רבים נזקקו לטיפולו בבת אחת ולא היה לאל ידו לספק צרכי כולם... בהאיר הבוקר, נודע ששלשה מן החולים נפחו את נשמתם במשך הלילה...

באו מנהלי בית החולים מצד אחד ומשפחות החולים מצד שני והרימו כנגדו קול צעקה עד כי ביקשו לסקלו באבנים. התחיל הרופא להתייפח בבכי בשאלו: "מה אתם רוצים ממני? הלא עשיתי ככל אשר לאל ידי, ואם גברה עלי המלאכה עד שלא יכולתי לשאתה, מה לכם כי תלינו עלי?" ענו כולם במקלה: "שוטה שכמותך! הלא

¹¹ רב דק"ק אופקים בארה"ק.

הוא מאת ה' והכל לטובה, בכל זאת קשה לנו להרגישו ולראותו בעין. אך ברור הדבר שמותר לנו להתפלל ושאלנו חייבים להתפלל, שיואר לנו מתוך החושך שאנו שרויים בו ושנראה את הטוב. וכשהאדם מתפלל לכך, הוא נענה ואז הוא זוכה לחיות בגן עדן כאן בעולם הזה בתוך כל מצוקותיו ותלאותיו.

החתונה שנערכה בבית הלוויות

הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א היה בעל יסורים גדול כאשר רוב ילדיו נפטרו בחייו, ועם זאת היה מלא שמחה ופניו זורחים ומאירים. כשנפטר בנו של אחד מגדולי הדור ל"ע, שלח לו רבי צבי הירש איגרת ובו סיפר לו מנין שאב חיזוק לעצמו, וכה סיפר: מעשה באשה אחת שהיתה חשוכת בנים כמה וכמה שנים. תפילות רבות נשאה לשמים ודמעות לרוב הזילה מעיניה, אך בנים אין. יום אחד פנתה אל מורי ורבי הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זיע"א. מורי ורבי בירכה בפרי בטן ויהי לתשע חדשים ולאשה בת. שמחתה לא ידעה גבולות. האשה גידלה את בתה במסירות רבה, טיפחה אותה ושמרה עליה כעל בבת עינה...

הבת הלכה בדרכי טובים והיתה בעלת מידות ויעלת חן. בבואה לפרקה, דיברו לה לשידוך בחור מופלג וירא שמים מהעיר רימנוב. האם הכינה משקה ומזונות לשתיית לחיים ויצאה עם בתה אל הדרך לרימנוב כדי לגמור את השידוך. ויהי בדרך בעגלה, התלוננה הבת שאינה מרגישה ככי טוב. האם ניסתה להרגיעה, אבל הבת הלכה ונחלשה במהירות רבה עד שעצמה את עיניה ושקבה חיים לכל חי.

המשיכה האשה בנסיעתה לרימנוב

הניסיונות יודעים על מה לבקש וכיצד לבקש, ויש שהם מסתפקים אם מותר להם לבקש להיוושע שלא כדרך הטבע. ובכן, יש כמה נוסחאות של תפילה, שהן תואמות להפליא לכל מצב של קושי באשר הוא. הנוסח הראשון הוא להתפלל **"שהקב"ה יעזור לנו לקיים את תפקידנו בעולם**. והיינו בכלל התפילה **"והאר עינינו בתורתך"**. אנו מבקשים **שיאיר את עינינו ויכוון אותנו בדרך הנכונה לדעת כיצד ומה לעשות במצב זה שנקלענו אליו**.

הרה"ק הרי"ם מגור זיע"א אמר (פרשת שלח): חז"ל אמרו **"שלוחי מצוה אינם ניוזקים"** – אם יכוון האדם להיות שלוחו של מקום בזה העולם לקיים מצוותיו, ייעשה כשלוחי מצוה ולעולם לא ינזק. יתפלל האדם להיות **שלוחו של מקום ולקיים רצונו במצב זה, ברגע זה ובמקום זה**.

בסוגיות הש"ס בענייני שליחות אנו רואים **ששליח טוב** אינו זה שמהדר בשליחותו ותחת להביא אחד מביא שתיים, אלא זה **שמבטל עצמו למשלח ואינו משנה מדיבורו מאומה**. כשהוא אומר לו להביא מחלון זה, הוא מביא מחלון זה ולא מחלון אחר וכן הלאה. יתפלל האדם להיות **בטל ומבטל לבוראו יתברך ושיזכה למלאות שליחותו כפי שהוא רוצה בלי שום שינוי**. וכשיעשה שלוחו של מקום, יעשה ממילא מרכבה לשכינה, שכן שלוחו של אדם כמותו וידו כיד משלח.

שיאיר לנו הדרך

עוד נוסח של תפילה יש לאלו שהמצוקה שרויה בתוך ביתם, והוא להתפלל שהקב"ה יאיר את עיניהם ויראו שכל מה שעובר עליהם אינו אלא לטובתם. כי הנה הגם שאנו מאמינים שכל הנעשה

החסיד רבי נטע ציינווירט זצ"ל¹² היה אומר: ישועת ה' כהרף עין – כשחשוך בחדר אין רואים כלום, לא את הכסא ולא את השולחן, לא את הצלחת ולא את הכף, וכולם נתקעים זה בזה. אך כיון שזורח קרן אור בחדר, מיד נגלה הכל ונושעים מכל הצרות. כך באה ישועת ה', כאשר הקב"ה שופך אור על האדם והכל נעשה לו בהיר.

דמעות בטעם גן עדן

הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א התאכסן פעם בשבת קודש אצל משפחה אחת. כשטעם מהחלה, אמר שהוא טועם בה טעם גן עדן. ביקש שיבררו אצל בעלת הבית מה הכניסה בחלות בשעת האפייה. בעלת הבית אמרה שהפעם לא היה לה פנאי לאפות את החלות ונתנה למשרתת היתומה לאפותן. יצאו לחפש אחר המשרתת ושאלו אותה מה הכניסה בחלות. השיבה הנערה: "לא הכנסתי מאומה, אך אודה על האמת, בשעת הלישה נזכרתי באמי ע"ה איך שהיא היתה לשה את העיסה. התחלתי להתגעגע ודמעות של צער נזלו מעיני לתוך העיסה". "מה עוד?" – שאל הצדיק. והנערה השיבה: "לפתע נזכרתי שאמי היתה אומרת הלל בשעת הלישה. התחלתי אף אני לומר את ההלל ודמעותי הפכו מדמעות של צער לדמעות של שמחה". קרא הצדיק ואמר: "להפוך דמעות של צער לדמעות של שמחה, זהו טעם גן עדן".

השרויים בתוך ההסתר ועמלים לגלות את הטוב ומתפללים לגלות את הטוב, דמעותיהם מתהפכות לדמעות של

יחד עם בתה הנפטרת. בהגיעה, מסרה את גופת בתה לחברה קדישא ונכנסה מיד לבית המדרש. פנתה אל הרבי ואל תלמידיו וקראה בקול: באתי לכאן בנסיעה כדי לגמור שידוך לבתי. באמצע הנסיעה פגש בי שדכן גדול ואמר לי שיש לו שידוך טוב יותר לבתי, ושאם אסכים לשידוך זה, יהיה לה טוב לבתי יותר ממה שאוכל לתאר. הסכמתי, אך השדכן התנה עמי להליבש את בתי במלבושי לבן, הסכמתי גם לזה. גמרתי את השידוך ועתה נפשי בבקשתי שכולכם תשתו לחיים לכבוד השמחה.

שתו כולם לחיים ובירכו אותה בברכת מזל טוב. כשגמרו לברכה, אמרה להם האשה: עכשיו נצא לקראת כלה לכסות אותה בהינומא וללוותה אל חופתה. יצאו כולם לבית הלוויות, כיסו את הנפטרת בהינומא וליוו אותה לדרכה האחרון. כשחזרו קנתה האשה חלות ודגים וכל מיני מטעמים וביקשה מהרבי והחבראי קדישא ליטול ידיים לסעודת החתונה. נטלו כולם ידיים ושמחו לכבוד החתונה. כיון שראה מורי ורבי את בהירותה ואת גודל אמונתה בה, בירכה בכן זכר ואכן כעבור תשע חדשים זכתה לבן זכר שהלך וגדל לתפארת בית ישראל.

הפטיר הרה"ק רבי צבי הירש באיגרתו שערך לאותו גדול הדור: מעשה זה שהייתי לו עד, הוא זה שנותן לי גבורה ועוז לעמוד איתן באמונתי נוכח התלאות הרבות שפוקדים אותי. בהירות כזו באמונה הינה מדריגה נשגבה, אבל כשמבקשים, הקב"ה מאיר את העיניים ומחזק את הלב, וזוכים לבהירות זו ומתחילים לחיות בגן עדן.

¹² מחשובי זקני חסידי באיאן בעיה"ק ירושלים תובב"א.

בתוך הדברים אמר: במסכת שבת (לג, ב) מסופר, שכאשר רבי שמעון יצא מן המערה בו שהה שלש עשרה שנים טמון בחול, יצא חותנו רבי פנחס בן יאיר לקבלו. הכניסו לבית המרחץ כדי לנקות את גופו, וראה שכל גופו מלא סדקים שנוצרו משהייתו הארוכה בחול. היה רבי פנחס בוכה ונתרו דמעותיו על גופו של רבי שמעון וצרכו לו את פצעיו וגרמו לו לצוות. אמר לו רבי פנחס לרבי שמעון: "אוי לי שראיתך בכך". השיב לו רבי שמעון: "אשריך שראיתני בכך, שאלמלא לא ראיתני בכך, לא מצאת בי כך."

שאל הגרי"ד שליט"א: "וכי אפשר שרבי שמעון אשר שהה י"ג שנים טמון בחול במערה צוות מחמת דמעות עיניו של חותנו שנתרו על פצעיו? ! אלא ודאי נבעה צוותו של רבי שמעון מזה שחותנו בכה בראותו אותו במצב כזה, ועל דא הוא דקצוות רבי שמעון: קסבור אתה חותני היקר שאני שרוי בגיהנום ואתה מרחם עלי מחמת כן? ! לא ולא אני נמצא בגן עדן אשרי חלקי בעולם הזה!"

לפעמים נמנעים מלגשת לאדם מוגבל ואפילו עוברים לצד השני של הכביש שלא להיפגש עמו, וכל זה נובע מההסתכלות עליו כאיש מסכן. הוא לא איש מסכן! גשו אליו ותראו שהוא האדם המאושר בעולם. אם תדברו עמו, אולי גם אתם תידבקו קצת מאורו של גן עדן.

משחור זה יוצא האור

החסיד רבי יצחק שטערן שליט"א סיפר לי שפעם נכנס אל הקודש אצל מורו ורבו הרה"ק רבי מרדכי מוויזשניץ מאנסי זיע"א וראה אותו מתעסק עם הגחלים להדליק בו נייר. כיון שראה אותו הרבי,

אושר וחייהם מתהפכים לחיי גן עדן!¹³ התענוג שיש להם הוא לא לתאר ולא לשער. בסיום הש"ס של הרה"ח רבי אברהם דוד ווייס שליט"א סיפרו שכאשר הגאון רבי אהרן שכטר שליט"א¹⁴ ראה אותו עמל בתורה יומם ולילה מבלי שיצטרך להפסיק כדי לאכול שהרי אינו מסוגל לאכול זה כבר רבות בשנים, קרא לאמור: "מעולם לא ראיתי גיהנום כזה, ומעולם לא ראיתי איך אפשר ליטול גיהנום כזה ולעשות ממנו כזה גן עדן!"

מחול בחללו של גיהנום

בשיליה מסכת תענית איתא: "עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלוקינו זה קיווינו לו ויושיענו, זה ה' קיווינו לו נגילה ונשמחה בישועתו". וכתב על זה הרמ"ע מפאנו ז"ל (עשרה מאמרות ח"ה פ"ה) שמחול זה עתיד להיות בחללה של גיהנום, והובאו דבריו בספה"ק "בית אהרן" (פרשת וירא). והרוצה להבין דברי הרמ"ע מפאנו, יסתכל על אותם אנשים שהתרוממו מתוך הגיהנום שלהם ונכנסו לגן עדן עד שעומדים ומראים באצבעם: "הנה אלוקינו זה קיווינו לו ויושיענו, זה ה' קיווינו לו נגילה ונשמחה בישועתו".

על דא קצוות רבי שמעון

בסיום הש"ס שם, עמד הגאון רבי ישראל דוד שלעזינגער שליט"א¹⁴ ודרש.

¹³ ראש ישיבת רבינו חיים ברלין בנוא יארק.

¹⁴ רב דק"ק שערי תפילה ומגיד משרים בעיר מאנסי שבארה"ב.

יושיע ה' לכל הזקוק לישועה ורפואה ויאיר
עינינו לראות את ידו הטובה והרחומה, **אמן**
כן יהי רצון.

אמר לו: הרואה הנך את הגחלים
השחורים? **משחור זה יוצא אור וחמימות...**
זהו הסוד כל אימת שיש הסתר אסתיר, יכול
האדם לזכות לאור כזה אשר עין לא ראתה.

מצות תוספת שבת

מצות תוספת שבת

השבת לעשותו, פירוש לקיים מעשים הצריכין בו".

כחתן היוצא לקראת כלה

שבת קודש היא יום שבו אנו שואפים להידבק בבוראנו, וכדי שתתעורר בנו שאיפה זו, עלינו להכין את נפשנו ולצאת לקראת שבת כחתן היוצא לקראת כלה. הכנה זו נעשית אפוא על-ידי ההוספה מן החול על הקודש, כי מי שנופל אל תוך השבת בלי הכנה, נראה כמפקפק ח"ו במה שעתיד להתחולל ביום קדוש זה, ואם כן יתקשה לעורר בנפשו רגשי ההשתוקקות והכיסופין אשר כל יהודי נצרך להם בשבת קודש.

היצר הרע מבלבל מוחו של אדם ומטרידו בכל מיני טרדות כדי שלא יוכל להוסיף על הקודש, אבל מי שמכיר בטיבה של השבת קודש, יקל עליו להתגבר על יצרו. ומה נאה לשונו של האור החיים הק' "יוצא כחתן היוצא לקראת כלה", כי הנה חתן בדרך כלל מתכוון לחתונתו זמן רב וביום החופה עצמו יושב וממתין מתי יגיע הזמן המיוחל ואינו מאחר לחופה. הוא הדין והוא הטעם בעניין שבת קודש, כי **המכיר בטיבה של השבת קודש** ויודע היטב שבשבת קודש הוא בבחינת חתן היוצא לקראת כלה, **יוסיף תמיד על השבת קודש כדת וכדין** ויתגבר בכל כחו על כל טרדה שהיצר מקרה לפניו.

שיטת רוב הראשונים היא כי **מצוה מן התורה** היא להוסיף על השבת בכניסתה וביציאתה, וכלשון הברייתא (ר"ה ט, א): וענינם את נפשותיכם בתשעה, יכול בתשעה, תלמוד לומר בערב - אי בערב יכול משתחשך, תלמוד לומר בתשעה. הא כיצד? מתחיל ומתענה מבעוד יום, מלמד שמוסיפין מחול על הקודש. אין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מניין? תלמוד לומר מערב עד ערב. אין לי אלא יום הכפורים, שבתות מניין? תלמוד לומר תשבתו. ימים טובים מניין? - תלמוד לומר שבתכם. הא כיצד? **כל מקום שיש בו שבת, מוסיפין מחול על הקודש.**

ושמרו בני ישראל את השבת

הספה"ק הפליגו הרבה מאוד בגודל מעלת תוספת שבת, ונתחיל בע"ה בכמה לשונות מדברי האור החיים הק'. על הפסוק (שמות לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת" מביא האור החיים הק' כמה פירושים לבאר התיבות לעשות את השבת, שבמושכל ראשון אין להן הבנה, וזה אחד מהפירושים: "עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל שצריך להוסיף מחול על הקודש ולא להימנע ממלאכה אחר שיגיע ויתנוצץ יום השבת, אלא צריך להכין עצמו בקדושת שבת ויצא כחתן לקראת כלה, ויהיה יושב ומשמר עד שיגיע

מתוך הקושי תתגלה האהבה

והאמת היא שהמוסיף מן החול על הקודש מגלה בזה אהבתו **דווקא משום שיש לו יצר הרע המבלבל אותו** כל פעם בטרדות חדשות, כי אילו לא היה לו יצר הרע המבלבל אותו, לא היה בכך שום גדלות. נדמה בנפשנו יהודי שהגיע ראשון לבית הכנסת והתחיל לסדר את הספרים. אנו ניגשים לשאול אותו מדוע הקדים לבוא, והוא עונה: "וכי מה רציתם שאעשה היום? הלא בביתי לא היה לי מה לעשות ומלאכה אין, וכי אשב בטל?! " מה היינו אומרים על אדם כזה? ...

אבל מי שיש לו טרדות רבות מנשוא עם ניקיון הבית וסידורו וסידור הילדים ועוד, והוא יושב ומחשב מראש להקדים כל אלה כדי שיוכל לסיים אותם מבעוד מועד ולהקדים לבוא לבית הכנסת, הרי הוא מוכיח שהוא יודע ומכיר קבלת שבת מה היא ומגלה את אהבתו שיש לו לבוּרָא יתברך.

פירוש אחר כתב שם האור החיים הק' על הפסוק "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת": עוד ירצה באומרו לעשות את השבת, כי מה שמוסיף מחול על הקודש יסכים ה' לקרותו שבת, ונמצא זה האיש עושה שבת ממש, כי שעות מיום ו' וגם שעות מיום א' שהם חול, בני ישראל עושים אותם שבת".

ימי החול מתקדשים מדין לבד

ואמרו צדיקים זיע"א שעל-ידי זה שאנו מקדשים את שעות החול בקדושת

השבת, אנו מאירים את קדושת השבת בכל ששת ימי המעשה. וכן אמרו בשם אחד מצדיקי בעלזא זיע"א: כלל הוא בדינו שבאויר פחות משלשה טפחים אומרים "לבוד", ומחשבים כאילו שני החלקים המרוחקים זה מזה מחוברים יחד ואין אוויר ביניהם, מה שאין כן כשיש ביניהם אוויר שלשה טפחים כי אז אין אומרים לבוד. והנה יום השבת מוקף בששה ימים, שלשה מאחור ושלשה מקדם, ומעתה אם לא יקדש האדם מדעתו מקצת משעות החול שלפניו ושלאחוריו, יהיו לו שלשה ימים שלמים של חול לפני יום השבת ושלשה ימים שלמים של חול לאחריו, ויחשבו שניהם כאוויר שלשה טפחים שאין אומרים בו לבוד. אך כשיקדש האדם מקצת משעות החול לפני יום השבת ולאחוריו, אזי יהיה פחות משלשה ימים של חול לפניו ופחות משלשה ימים לאחריו ויחשב לו מדין לבד כאילו כל ששת ימי המעשה מקודשים בקדושת השבת.

תוספת שבת להמשכת השפע

ובספר "תורת שבת" הביא בשם הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זיע"א, על מה שידוע שימות החול מקבלים השפע שלהם מיום השבת, כי הנה זה ודאי שביום השבת עצמו יורד שפע רוחני בלבד, ואם כן התינת השפע הרוחני, אבל השפע הגשמי מנין יקבלו ימות החול? ואמר הרה"ק מלעכוויטש שאת השפע הגשמי הם מקבלים מהשפע היורד בתוספת שבת. וסיים בלשון קדשו: "לו היו הבעלי בתים שומעים לי, היו עושים תוספת שבת גדול והיה להם שפע גדול כל השבוע".

תוספת שבת בהלכה

התוס' פרק תפילת השחר יכול לקבלו מפלג המנחה, ולמהר"ח ב' שעות קודם הלילה שהוא חלק י"ב מכל יום השבת שהוא כ"ד שעות דומיא דשנת השביעית דתוספת שביעית הוי ל' יום שהוא חלק י"ב משנה, א"כ אין כאן הקדמה".

בהמשך הוא דן לענין הנרות ומצריך שם להדליק נרות ארוכים כדי שימשיכו לדלוך לאחר שתחשך. ובסוף דבריו הוא מתבטא בלשון נפלא: "אמנם לא כתבתי אלא על מנהג ההמון, אבל יש מרבתי שהחמירו כמהר"ם (למשוך הסעודה עד קרוב לשקיעת החמה) וחשבי ליה טפי יקרא דשבתא סמוך לשקיעת החמה. והני דמקדימין כוונתן דהוי תענוג יותר דמסתלקים מן הסעודה ביום ולטייל אחריה כמנהג כל ימי החול, ועל שניהם אני קורא ועמך כלם צדיקים".

עדות נוספת לכך יש בספר "תרומת הדשן" (סי' א) וזה לשונו: "גם שמעתי בישיבה, מפי אחד מהגדולים, ששמע וקיבל, כי בימי הקדמונים בקרימ"ש, התפללו ערבית וקראו את שמע בערב שבת בעוד היום גדול, כל-כך, שהיה רב העיר שהיה מהגדולים הקדמונים, הוא וכל טובי הקהל עמו, הלכו לטייל אחר אכילה של סעודת שבת על שפת הנהר דונא", והיו חוזרין לבתיהם קודם הלילה".

שיטות הראשונים והפוסקים

עוד שלוש שיטות יש בשיעור תוספת שבת ומובאות בספרי הפוסקים. שיטה אחת היא שיטת התוס' (ר"ה ט, א ד"ה ורבי עקיבא) שאין שיעור לתוספת שבת ודי

והנה לענין הלכה דעת רוב הראשונים מלבד הרמב"ם הוא שתוספת שבת הוא מן התורה, כמבואר בביאור הלכה (רס"ב ס"ב). ועוד מבואר שם שאף הרמב"ם מודה שעל כל פנים מדרבנן צריך להוסיף מן החול על הקודש.

והנה בשו"ת מהר"ח אור זרוע כתב בשם ספר "ערוגת הבושם"¹⁵, שמצא בירושלמי שצריך להוסיף שתי שעות, והטעם כי במסכת ראש השנה ילפינן לשיטה אחת דין תוספת שבת מתוספת שביעית, וכמו שבשביעית מוסיפים חודש שלם שהוא חלק אחד מי"ב כי י"ב חדשים יש בשנה, כן גם בשבת יש להוסיף שתי שעות שהן חלק אחד מי"ב לפי כ"ד שעות השבת.

מנהג הדורות הקודמים

ואכן בדורות הקודמים נהגו רבים וטובים להקדים בכמה שעות את קבלת השבת ולגמור את סעודת "ליל" השבת מבעוד יום. עדות לזה מצאנו בשו"ת מהרי"ל החדשות (סי' מה) בתשובה שכתב למי שרצה לפקפק במנהג זה, וזה לשונו: "ושוב תמהת שאוכלין ליל סעודת שבת מבעוד יום ונפטרים מן הסעודה בעוד יום, וקשה לך ובלבד שלא יקדים (ברכות ח, ב), שגית! דהיינו דווקא בלא קבלת שבת, אבל בקבלת שבת ותוספת שבת דאורייתא, ולפי

¹⁵ מהר"ח אור זרוע הוא בנו של רבינו יצחק אור זרוע, ערוגת הבושם לר' אברהם ב"ר עזריאל זצ"ל מרבו

ממלאכה חצי שעה או על כל פנים שליש שעה קודם שקיעה, אשרי לו, שהוא יוצא בזה ידי שיטת כל הראשונים". והיינו לצאת גם שיטת היראים שי"ג וחצי דקות קודם השקיעה כבר בין השמשות, והגם שאין אנו נוהגים כשיטת היראים, עם זאת כשאנו דנים במצות תוספת שבת שהיא דאורייתא, ראוי להחמיר גם כשיטתו ולהוסיף עליה עוד שבע דקות עבור תוספת שבת והרי לנו עשרים דקות שהן שליש שעה. אכן בארץ ישראל נהגו במקומות רבים להחמיר כהנה וכהנה – בירושלים עיה"ק נהגו להקדים זמן קבלת שבת בארבעים דקות ואפילו בשאר המקומות, שלא החמירו כל-כך, החמירו להקדים על כל פנים בשלושים דקות.

ולסיום נביא מה דאיתא בספר "אמרי אמת" בשם אביו השפת אמת זיע"א: והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו" – אין והיה אלא לשון שמחה, שעל-ידי השמחה לקבל השבת, זה הכנה לעורר הארת השבת.

בתוספת כלשהו. שיטת הרא"ש (פרק בתרא דיומא) שאין די בתוספת כלשהו וצריך קצת יותר. שיטת השיטה מקובצת (מסכת ביצה) שצריך להוסיף חצי שעה.

ובשולחן ערוך (סי' רס"א ס"ב) כתב: "ובלבד שיוסיף איזה זמן שיהיה ודאי יום, מחול על הקודש". וכתבו הפוסקים שנתכוון לשיטת הרא"ש. אכן פוסקי הדורות האחרונים דנו הרבה בשיטה זו הננקטת להלכה כמה שיעורה. יש אומרים ארבע דקות ויש אומרים חמש דקות, ובשו"ת "ארץ צבי" להגאון מקוז'יגלוב זצ"ל כתב בתשובה לאדמו"ר מגור שדי בשתי דקות בלבד כדי לצאת ידי חובת תוספת שבת לשיטת הרא"ש.

המהדרים מחמירים על עצמם

אולם במשנה ברורה (שם סקכ"ג) כתב: "ומי שמחמיר על עצמו ופורש עצמו

הילולא דצדיקא

הרה"ק רבי מרדכי בן הרה"ק רבי חיים מאיר

מוויזשניץ – מאנסי זיע"א

נלב"ע כ"ט אדר תשע"ח

אם רצון ה' לעשותו, הרי הוא מצוה, ואם
אין רצונו לעשותו, הרי הוא עבירה.

נתרחק מריח של שקר

סיפר לי החסיד רבי יצחק שטערן
שליט"א: בהיותי פעם בקודש פנימה, אמר
לי הרבי: "רצוני שיפסיקו לשאול אותי
בענייני שידוכים, ושלא יבקשו ממני יותר
להביע את דעתי על בחור פלוני או
אלמוני". כששאלתי אותו לפשרו של דבר,
הסביר לי שדבר זה כבר גרם לו להוציא
שקר מפיו ואינו רוצה להיכשל שוב בדברי
שקר.

שאלתי אותו אם מותר לי לדעת איזה
שקר הוציא מפיו. נענה הרבי ואמר: "באו
לשאול אותי על בחור פלוני אם יש לו
מחלה פלונית, והשבתי – לא. למען האמת
ידעתי שיש לו לבחור מחלה אחרת, אך כיון
שהשואל נכשל בפיו והוציא שם של מחלה
אחרת שממנה לא סבל הבחור, השבתי –
לא. והנה הגם שלא הייתי צריך להשיב
יותר ממה שהשבתי, עם זאת אני מרגיש
שהיה בזה ריח של שקר, שהרי השואל סבור
היה בגללי שאין לו לבחור שום מחלה, ואם
כן איני רוצה יותר להשיב בענייני
שידוכים".

יש בעולם שני דברים בלבד

איתא באבות (פ"ו מ"ג): "הלומד
מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק
אחד או דיבור אחד, אפילו אות אחת, צריך
לנהוג בו כבוד, שכן מצינו בדוד מלך
ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני
דברים בלבד וקראו רבו אלופו ומיודעו,
שנאמר (תהלים נה, יד) ואתה אנוש כערכי
אלופי ומיודעי, והלא דברים קל וחומר,
ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל
אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו
ומיודעו, הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה
אחת או פסוק אחד או דיבור אחד, אפילו
אות אחת, על אחת כמה וכמה שצריך
לנהוג בו כבוד".

ונתקשו המפרשים היאך למד התנא
מקל וחומר שאפילו למד אות דיבור אחד
מחבירו צריך לנהוג בו כבוד, והלא דוד
למד מאחיתופל שני דברים ודיו לבא מן
הדין להיות כנדון. וביאר הרה"ק רבי מרדכי
מוויזשניץ מאנסי זיע"א בשם התורת חיים
מקאסוב: דוד המלך למד מאחיתופל רק
דיבור אחד, והוא ששני דברים בלבד יש
בעולם, מצוה ועבירה. וזהו יסוד גדול
בתורת החסידות – אין שום דבר בעולם
שהוא לא מצוה ולא עבירה, כי ממה נפשך,

אביו ה"אמרי חיים" זיע"א בשכבו על מיטת חליו בסוף ימיו, אמר לו אביו: "הרי אתה איש אמת הנך, אמור לי בבקשה מה אומרים הרופאים על מצב בריאותי". וכן סיפר לי רבי יצחק שטערן שלמרות היותו בור סוד שאינו מאבד טיפה עד שהיה זוכר כל תנועה וכל מנהג מבית אביו, כשהיה שומע איזה דבר שהיה נראה לו כדבר שקר, **לא היה הדבר נקלט אצלו בלב**, וכשהיו מדברים אתו למחרת היום אודותיו, לא היה זוכר ממנו כלל. רבי יצחק שטערן אמר לי שמזה הבין פירוש המימרא "לא שמיעא לי, כלומר לא סבירא לי" שאמרו האמוראים, כי הצדיק מזכך את עצמו כל-כך, עד שאם יאמרו לו דבר מה שאינו נראה לו כאמת, לא ישמע אותו ולא יקלט בזיכרונו.

והנה כשהיו שני אלה עומדים על כפות המאזניים, הסיוע לאחיו היהודים מחד, והזהירות מן השקר מאידך, היה הרבי שוקל אותם, ולפי הכרעת הכף היה מבין אם מצוה יש בדבר או עבירה, כי לא היה אצלו "פרווה". ולכן אם בתחילה היה סבור להפסיק לגמרי מלענות על שאלות בענייני שידוכים, כי היה סבור שהכף נוטה לצד הזהירות מן השקר, כשהבין שהכף נוטה לצד הסיוע ליהודים, ויתר מיד על רצונו העז להיזהר מן השקר ותפס באומנותו משכבר הימים לצאת ולעזור את אחיו.

ואתחנן אל ה' לאמור ה' אלוקים

בעמדו פעם על עמוד התוכחה, פתח ואמר: "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמור ה' אלוקים – **אני עומד ומתחנן בפני בוראי, שכל מה שאומר בפניכם לא יהא אלא עבור ה' אלוקים**". כך היה שופך את שיחו לפני

שאלתי שוב אם מותר לי לדעת מתי אירע המקרה. השיב הרבי: "אשתקד" והוסיף לאמר "וכי סבור אתה **שקל כל-כך למחוק דבר עבירה?!** **עד עתה עבירה זו מטרידה אותי** ולכן איני מסוגל יותר להשיב בעניינים אלו". פניתי לרבי ואמרתי: "יאמין לי רבינו שאם לא יענה בענייני שידוכין, הרבה שידוכין לא יצאו בגלל כן לפועל, כי אנשים יראו שאין הרבי רוצה להשיב על שאלתם ויסוגו לאחור". "נו, נו", אמר לי הרבי. "תענה אתה תחתי". אמרתי לו שהדבר לא יועיל, ושאל הרבי לא יענה בעצמו, יגיעו בחורים ובתולות לפרקן ולא ימצאו את זיווגם. לאחר דין ודברים ארוך, אמר לי הרבי: "טוב, אם אתה בטוח בזה כל-כך, **אשקול את הדברים**". סוף דבר היה ששקל את הדברים וחזר לענות בענייני שידוכין כבראשונה.

שקל צרדיו בכפות המאזניים

מעשה זה **מעיד יותר מכל**, עד כמה היתה לו הכרה זו שאין **שום דבר בעולם מלבד מצוה או עבירה**, ואשר לכן יש לשקול כל עשייה ועשייה אם יש בה רצון ה' או לא. כי הנה מצד אחד היה הרבי **ידוע במסירותו הגדולה לאחיו מישראל למען הקל עליהם מסבלותיהם**, וכבר התבטא פעם, כפי שסיפר לי הרב שטערן, שיש שלושה יהודים שהוא מקנא בהם, ברבי איציק'ל מפשעווארסק, ברבי מסקולען ז"ל וברבי מטאהש ז"ל, **מפני שהם מטיבים כל-כך לישראל**.

ומצד שני היה הרבי ידוע במידת האמת שלו והיה בורח מן השקר כמפני הארי והדוב. וכן מעידים שכאשר ביקר את

הרהר הרבי הרבה בדבר ואחר אמר:
 אולי אפשר לומר כך – לכאורה לא היה לנו
 זכות להוכיח אחרים, אך מה נעשה ויש לנו
מצות עשה להוכיח. אכן עדיין היה אפשר
 לומר שבזמננו אין אנו ראויים להוכיח כי
 מה אנו ומה חיינו. אולם כשאנו מקבלים
 תשלום שכר, הדבר נעשה יותר קל, כי
 מחמת התשלום אנו מתחייבים להוכיח את
 זולתנו יותר בשלימות, ובשל כך אנו
 מקבלים על עצמנו לתקן אף את עצמנו
 בטרם אנו באים להוכיח, וממילא כשבאים
 להוכיח עושים אותו בהכנעה וענווה
 ובישרון לב.

החסיד הוותיק רבי סנדר ניימאן
 זצ"ל¹⁶ היה אומר: **הצדיק הוא כמו מסכתא**
חתומה, אך כשמסתכלים בפירושו רש"י,
 רוצה לומר **מסתכלים על החסידים**
המסובבים את הצדיק כפירוש רש"י
 המסובב את הסוגיא, מבינים מעט את
 הצדיק.

צדיק נוזר והקב"ה מקיים

ובכן נספר את הסיפור הבא שכבר
 נתפרסם לאחרונה ושמעתי אותו שוב מרבי
 יצחק שטערן. חתני הוא רבי אברהם דוד בן
 שרה בלומא וייס שליט"א אשר מתייסר
 בייסורים נוראים מחמת מחלתו הקשה
 האופפת את כל גופו והוגה בתורה מתוך
 מסירות נפש עצומה מבלי יכול לנוע אבר
 מאבריו. ישלח לו ה' רפואה שלמה במהרה

בוראו שיעזור לו לשקול את צעדיו בפלס
 ושל לא יכשל בלשונו, כי ידע שאם יכשל ח"ו
 ויאמר דבר שאינו לרצונו, יחשב לו הדבר
 כעבירה ח"ו.

מצות תוכחה כיצד?

עוד סיפר לי רבי יצחק שטערן:
 בתחילה היה הרבי מכבד אותי הרבה
 להתפלל בפני הציבור, אולם אני לא אהבתי
 זאת כי היתה לי אימתא דציבורא. נמלכתי
 בדעתי ללבוש הטלית ותפילין בחוץ
 ולהיכנס לבית הכנסת לאחר שיתחילו
 להתפלל. כך התחלתי לנהוג. אך יום אחד
 הרבי קרא לי והתחיל לייסרני: "מדוע אתה
 נכנס לתפילה באיחור? הלא צריך אתה כמי
 שמשמש משגיח בישיבתנו להיות דוגמא
 לאחרים!"

תירצתי את עצמי בזה שאני מפחד
 שהרבי יגיש אותי אל העמוד, וכך התגלגלה
 השיחה בינינו מענין לענין, עד שאמרתי לו
 בתוך השיחה: "אני השפל איני ראוי
 להוכיח ולייסר את הבחורים, אבל כיון
 שאני מקבל על זה תשלום שכר, אין לי
 אפוא ברירה אחרת ואני חייב להוכיחם".
 כיון ששמע זאת הרבי קפץ ממקומו
 ונזדעק: "אם מקבלים תשלום שכר כבר
 מותר להטיף מוסר ליהודים?!" אמרתי לו
 שיש בידי ספר מדרשותיו של הרה"ק
מהר"א מבעלזא זיע"א, ובו יש בתחילת
 אחת מדרשותיו, **שהחתם סופר** כתב כי אם
 האדם מקבל תשלום שכר יש לו רשות לתת
 מוסר. שאל הרבי בנימה של פליאה:
 "האמנם, כך כתוב בחתם סופר?!" – הראני
 נא את דבריו! הראיתי לו אותו ספר ומה
 שהביא הרה"ק מבעלזא בשם החתם סופר.

¹⁶ חמיו של הרה"ק מריבניץ זיע"א. מזקני חסידים
 וויזשניץ עוד הסתופף בצל הרה"ק האהבת ישראל
 זיע"א.

ושלמים בגופם ובנפשם. לדברי הרופאים לא היה שייך להחזיק אדם כזה בביתו, כי לדעתם עלול הוא להעמיס מאוד על בני משפחה ולהטריף את דעתם בהצטרכויותיו, אך אני ביקשתי מהרבי שיפעל ישועה כנגד הטבע.

הרבי התרגש מאוד לשמע דברי והתחיל ליילל בבכי רב. כשנרגע, ברכני בברכת ישועה ורחמים ואמר לי: עוד תראו שתשמחו עמו מאוד. והנה מי שרואה מה שיצא מחתני ומבני ביתו, אינו יכול שלא להרים את עיניו לשמים ולשאוג בהתרגשות: "מה רבו מעשיך ה'". ברכתו של הרבי נתקיימה במלואה, לא חסר נימה מבריות בני המשפחה והם הולכים וגדולים לפליאת כל יודעיהם ומכירהם בלי עין הרע. כן תמשיך ברכתו של הרבי להתלוות אליהם ויוסיפו לעשות חיל בכל אשר יפנו.

ויאריך את ימיו ושנותיו. זה עתה סיים את הש"ס בשלישית אותו למד בחברותא על-ידי ראיית העינים לבד והרהור הלב והמות.

לפני כארבע עשרה שנה אמרו הרופאים על חתני שלפי כללי הטבע לא יוכל גופו להחזיק זמן רב וקצבו לו חיים של שתי שנים בלבד לכל היותר. חתני עמד אז לפני הבר מצוה של בנו הגדול ואמרו לו הרופאים שאולי יזכה להיות בשמחת הבר מצוה שלו, אבל בשמחת הבר מצוה של בנו השני בוודאי לא יוכל כבר להשתתף.

פניתי אל הרבי זיע"א וביקשתי ממנו שיפעל רפואה לחתני. "לפי עדות הרופאים יש כבר כמה אברים שאין להם שום חיות", אמרתי לרבי, "ואינני מבקש אפוא שהרבי יחיה מתים. אך מבקש אני שהרבי יפעל לנסך כוח בבתי, שתוכל לעמוד חזקה ואיתנה נוכח התלאות המרובים ולספק לבעלה כל צרכו, ושילדיהם יגדלו בריאים

זכותו של הצדיק יגן עלינו ועל כל ישראל אמן